

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA PEDAGOGIKY

**DĚTSKÉ KNIHY A KNIHOVNY V PLZEŇSKÝCH MATEŘSKÝCH
ŠKOLÁCH**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Eva Višňovská

Předškolní a mimoškolní pedagogika, obor Učitelství pro MŠ

Vedoucí práce: Mgr. Eva Koželuhová, Ph.D.

Plzeň2021

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 1. června 2021

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Mé velké poděkování patří vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Evě Koželuhové, Ph.D., za odborné vedení, trpělivost, ochotu a cenné rady, které jsem při tvorbě práce dostala.

1 OBSAH

Úvod	5
1. TEORETICKÁ ČÁST.....	6
1.1 HISTORIE DĚTSKÉ LITERATURY	6
1.2 LITERATURA PRO DĚTI PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	7
1.2.1 ŽÁNRY LITERATURY PRO DĚTI.....	8
1.3 ČTENÁŘSKÝ KOUTEK.....	11
1.4 ČESKÁ NAKLADATELSTVÍ VYDÁVAJÍCÍ DĚTSKOU LITERATURU	12
1.4.1 nakladatelství Albatros	13
1.4.2 65. Pole	14
1.4.3 Axióma Praha, s.r.o.....	14
1.4.4 Baobab.....	15
1.4.5 Běžiliška	15
1.4.6 Cesta domů.....	16
1.4.7 Egmont ČR, s.r.o.	17
1.4.8 Fragment	17
1.4.9 Host.....	18
1.4.10 Meander	18
1.4.11 Paseka.....	19
1.4.12 Petrkov.....	19
1.4.13 Portál	20
1.4.14 Svojtka & CO.	20
1.5 SHRNUÍ TEORETICKÉ ČÁSTI	21
2 PRAKTICKÁ ČÁST.....	22
2.1 CÍL A VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	22
2.2 HYPOTÉZY	22
2.3 METODOLOGIE.....	23
2.4 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	24
2.4.1 Jak jsou vybaveny, uspořádány a využívány dětské knihovničky v mateřských školách v Plzni?.....	24
2.4.2 Podle jakých kritérií učitelky mateřských škol v Plzni vybírají dětské knihy do dětských knihovniček?	27
2.4.3 Jaké množství knih se nachází v dětských knihovnách v plzeňských mateřských školách?.....	28
2.4.4 Jaká je znalost českých nakladatelství, která jsou zaměřená na vydávání literatury pro dětského čtenáře?	29
ZÁVĚR.....	31
RESUMÉ	33
SEZNAM LITERATURY	34
SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	35
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ	37
SEZNAM PŘÍLOH	I
2.5 PŘÍLOHA I. DOTAZNÍK – ZNĚNÍ OTÁZEK	I
2.6 PŘÍLOHA II. GRAFICKÉ ZOBRAZENÍ VÝSLEDKŮ ŠETŘENÍ.....	V

Úvod

Dětské knihy a knihovny, to jsou předměty a prvky, které nalezneme v každé mateřské škole. Je jen na každém učiteli, jak dětem knihy zpřístupní a jak s nimi bude pracovat a dětem předávat lásku knize. Cílem mé práce je zjistit, jak jsou dětské knihovničky v plzeňských mateřských školách uspořádány a vybaveny a jak moc se učitelé orientují v nakladatelstvích, která vydávají hlavně kvalitní tituly. Tato práce se skládá ze dvou základních částí. Z části teoretické, kde se dozvíme něco o historii literatury. Dále si řekneme něco obecně o literatuře dětského čtenáře předškolního věku. Dozvíme se, jaké žánry jsou vhodné pro děti předškolního věku. Dále se zde píše o čtenářském koutku, kterým jsme se nechala inspirovat i ve své praxi. Kdy jsme s kolegyní dětem připravily náš intelektuální koutek, ve kterém jsou pouze klidové aktivity. V neposlední řadě se v teoretické části věnuji českým nakladatelstvím, která jsou zaměřena na kvalitní literaturu pro děti.

V druhé části, tedy v části praktické, předkládám data výzkumného šetření. Prezentuji je formou zpracovaných grafů, které jsou získané z dotazníkového šetření, kterého se zúčastnilo 71 pedagogických pracovníků z celé Plzně. V dotazníku jsem se ptala na otázky, které se týkají vybavenosti dětských knihoven v mateřských školách. Dále na otázky nákupu knih a kritérií, která jsou pro nás důležitá při hledání nových knih pro děti. Potvrdím či vyvrátím hypotézy a odpovím na výzkumné otázky.

Původně jsem tuto práci chtěla zpracovat jako kvalitativní výzkum, který by byl zaměřený na zjišťování kvality literatury pro děti zastoupené v mateřských školách, bohužel byl v době psaní práce ve velkém rozmachu Covid 19, který mě donutil změnit plány. Proto jsem nakonec, po konzultaci se svou vedoucí bakalářské práce, zvolila kvantitativní výzkumnou sondu.

1. TEORETICKÁ ČÁST

1.1 HISTORIE DĚTSKÉ LITERATURY

Velice dlouho, konkrétně do konce 18. století, se na dítě nahlíží jiným pohledem než v současnosti. Dítě bylo bráno jako malý dospělý a tomu odpovídala i literatura pro něj. Hlavní četbou pro děti a mládež byly biblické příběhy a s tím související texty pro výuku náboženství. Také to byly texty pro základní vzdělávání a učení správného mravního chování.

Za úplně první dílo, které bylo přímo věnované dětem, je po celém světě označována kniha Orbis sensualium pictus od Jana Amose Komenského, která vyšla roku 1658. Další takovou knihou jsou Pohádky matky Husy, tu napsal Charles Perrault. Tato kniha se stala základem, ze kterého následně čerpali další autoři pro děti.

Všemožné příběhy se předávaly lidovou/ústní slovesností. To znamená, že si lidé příběhy vyprávěli, udržovali spolu nepřetržitý oční kontakt. Není divu, že se příběhy postupem času měnily. Každý, kdo vyprávěl příběh dál, si do vyprávění přidal něco dalšího, něco svého. „*Témata lidových vyprávění migrovala s arabskými nájezdy a křižáckými výpravami, putovala obchodními cestami, zejména námořními, lze tu vystopovat zájem o antické a orientální látky a biblické texty promísené s lidovou fantazií.*“ (Čeňková, 2006, str. 13)¹

Nejen samotná literatura pro děti prošla velkým vývojem. Velkým vývojem prošel i samotný název, jak se bude této literatuře říkat. Čeňková uvádí například tyto názvy: dětské spisy, spisy pro mládež, dětské čtení, dětské písemnictví, dětská četba a na závěr je to Literatura pro děti a mládež (LPDM)²

---

¹ČEŇKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-095-x.

²ČEŇKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-095-x.

1.2 LITERATURA PRO DĚTI PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

Literatura adresovaná dětem je velmi specifická a má odlišné náležitosti oproti knihám pro dospělého čtenáře. Dětský čtenář nahlíží na knihu jinými očima, nepřečte si slova, tudíž ani název knihy, ale vnímá přebal knihy, tloušťku knihy a pro dítě velmi důležité ilustrace. Podle těchto kritérií si dítě vybere knihu z knihovny a začne jí listovat a prohlížet si ji. Úspěšnost knihy u dětí záleží na autorovi. Jak moc se dokáže vcítit do života dětí a přemýšlet jako ony. „*Specifičnost literatury pro děti se týká jak obsahu, tak formy literárního díla.*“ (Gebhartová, 1987, str. 18) ³

V souvislosti s dětskou literaturou můžeme najít literaturu intencionální (záměrnou) a literaturu neintencionální (nezáměrnou). **Intencionální literatura** je záměrně psaná pro dětského čtenáře. Autor se snaží zmocnit reality dětského světa. Psát pro určitou věkovou skupinu předškolního věku. Naopak **literatura neintencionální** je původně určená pro dospělého čtenáře, ale postupem času se přemístila i do dětské literatury.

Literatura pro děti se dá rozdělit podle několika hledisek. Prvním hlediskem je podle Gebhartové (1987) **rozdělení ontogenetické**, tudíž podle vývojových stádií dítěte, podle věku. Do tohoto rozdělení se řadí literatura pro předškolní věk jako celek, a to do 6 let. Následuje mladší školní věk (6-11) a starší školní věk (11-14). Dalším hlediskem dělení je **rozdělení genologické**. To je rozdělení podle literárních druhů a žánrů. Sem by se řadilo rozdělení jako poezie, próza a drama. Do dětské poezie se nejčastěji řadí žánry jako říkadlo, básně a písně. Do dětské prózy se řadí pohádky a povídky, do dramatu například loutkové divadlo.

„*Za literaturu neadekvátnější předškolnímu věku lze stále pokládat drobné veršované útvary a krátká pohádková či jiná vyprávění.*“ (Chaloupka, 1982, str. 118)⁴

Pokud chceme v mateřské škole pracovat s knihou, kvalitní knihou, měli bychom také dbát na to, jak dětem knihu předkládáme a jak pracujeme s naším hlasem. Kniha může být sebelepší, ale pokud bude náš hlasový projev slabý, děti nebudou mít ten zážitek a dojem z knihy, se kterým jsme se do práce s knihou vrhli. Bohatý slovní fond, správnou artikulaci, intonaci a hlasitost. To jsou všechno důležité projevy, se kterými by měl pedagog umět

³GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Literatura pro děti s ukázkami textů*. Praha: SPN, 1987.

⁴CHALOUPKA, Otakar. *Rozvoj dětského čtenářství*. Praha: Albatros, 1982.

zacházet. Nejlepší na procvičování hlasu je hlasité čtení. Můžeme doma předčítat někomu nebo jen samy pro sebe, ale musíme si být v předčítání jisti. V předškolním věku je také velice důležité, abychom četli z knihy, nikoliv pouze z papíru, který jsme si vytiskli. Jsme pro děti vzorem a jen, když nás uvidí pracovat a zacházet s knihou, budou chtít pracovat a zacházet s knihou také. „Vznikne-li v dítěte předškolního věku návyk potřebovat knížku pro radu i pohodu, udělali jsme maximum pro jeho budoucí gramotnost.“ (Gebhartová, 2011, str. 12)⁵

1.2.1 ŽÁNRY LITERATURY PRO DĚTI

LEPORELA A OBRÁZKOVÉ KNIHY jsou jedny z žánrů, kde převládá ilustrace nad psaným textem. Bývají většinou v kartonové podobě. Jsou to první knihy, se kterými se dítě setkává a vytváří si tím vztah ke knize. V těchto knihách se většinou nacházejí obrázky z každodenního života dítěte nebo obrázky nějaké dějové posloupnosti, ať už děj pohádky nebo třeba to, jak teče voda, od pramínku po moře.

Při práci s těmito knihami si děti rozšiřují slovní zásobu, popisovat obrázek, vyprávět celý příběh. Jsou obrázkové knihy, které se zaměřují na rozvoj zrakové diferenciaci, kdy se dítě snaží nalézt konkrétní předmět či postavu na přeplněném obrázku.

Pro nejmenší děti jsou gumové obrázkové knihy, nazýváme je knižní hračky. Dítě si ji může vzít kamkoli, klidně i do vody. Dítě hračku okusuje a snaží se jí listovat. I tímto si dítě vytváří prvotní vztah ke knize.

Laufková (2020) považuje za nejkvalitnější obrázkové knihy jsou knihy z německé produkce Rotraut Susanne Bernerové. Ty se zaměřují na jednotlivá roční období, kde dítě může prozkoumat a „prožít“ celý rok s obyvateli města. Co se týče české produkce, tam doporučuje knihy z nakladatelství Host – Rok v lese, Rok ve školce a další. Na kvalitní leporela se u nás zaměřuje nakladatelství Běžiliška, které za ně získalo již řadu ocenění. Například ocenění Zlatá stuha 2020 ve výtvarné části za leporelo Tonča a krasojedec.⁶

---

⁵GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Jak a co číst dětem v MŠ: komentovaný výběr literárních textů na základě RVP PV*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-854-8.

⁶nakladatelství Běžiliška. *nakladatelství Běžiliška* [online]. Dostupné z: <https://www.beziliska.cz/>

ŘÍKADLO je „krátký poetický žánr dětského folkloru, preferující zvukově rytmické efekty před sdělením.“ (Mocná, Peterka, 2004, str. 609)⁷ Říkadlo je vlastně prvním literárním útvarem, se kterým se dítě setkává, například při přebalování. Dalo by se říci, že pomocí říkadla se děti učí mluvit. Dítě si se slovy, které slyší hraje a zkouší, co vše se s ním pojí nebo nepojí.

Jak píše Mocná (2004), tak v říkadle není kladen největší důraz na logiku a souvislosti toho, co chci říci, ale je kladen velký význam na rytmus. Proto jsou říkadla velice často doprovázená pohybem či nějakou jinou akcí či hrou. Pohyb pomáhá dítěti si říkadlo zapamatovat a následně si ho i vybavit. Říkadla jsou často opakovací žánr. Časté opakování taktéž napomáhá k zapamatování. Učením se textu nazpaměť podporujeme rozvoj mechanické paměti, která bude dětem velmi užitečná při nástupu do základní školy.

Říkadla můžeme rozdělit na několik dalších poddruhů. Jsou to například zaříkávadla, modlitby, Vánoční a Velikonoční koledy, rozpočítadla, jazykolamy a veršované hádanky. Toto rozdělení nám opět nabízí Mocná (2004).

POHÁDKA je literární žánr vhodný pro děti, neboť jim pomáhá nacházet stabilitu v dnešním hektickém světě. Pohádky mají většinou dobrý konec, to znamená, že vítězí dobro nad zlem, což je dítěti bližší, než reálný svět.

Pohádka má své charakteristické rysy. Jedním z nich je například její nezasaditelnost do určitého prostředí (Kdesi; Za humny; Za sedmero horami; ...) a času (Kdysi dávno; Tenkrát; Jednou; ...). Dále se v pohádkách používají základní formulace (Byl jednou jeden král; ...) používají se magická čísla (tři bratři; tři zlaté vlasy; sedm loupežníků; ...). V pohádkách se objevují nadpřirozené a kouzelné bytosti. Pohádka neskrývá fakt, že je pouze vymyšlená.

Pohádku dělíme na lidovou/folklórní a na autorskou/umělou. Lidové pohádky jsou ty, které se předávaly ústně a neznáme autora tudíž prvotního autora, ale pouze „vypravěče“, který pohádku vypráví či čte. Lidové pohádky nebyly dříve určeny pouze dětem, ale spíše dospělým. Nesly v sobě určité poučení, dotýkaly se smrti. Například

---

⁷MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-x.

v pohádce Kohoutek a slepička, kde kohoutek nakonec zemřel. O neposlušných kůzlátkách, kde je vlk snědl. V současné době se na knižním trhu objevují knihy, které mají základ v klasické, lidové tvorbě, ale jsou „popletené“, tak je má rozdělené a nazvané Laufková 2020. Odkazuje například na knihu: *Koho sežere vlk? 7 pohádek, jak je neznáte od Ester staré*.⁸ S touto knihou jsem měla možnost pracovat s dětmi předškolního věku v mateřské škole. Dětem se líbila, ale na základě rozmluvy s dětmi a následném čtení jsme zjistili, že děti neznají klasickou verzi pohádek.

Autorská pohádka se od lidové liší hlavně tím, že je zde přesně známý autor. Dalším rozdílem je fakt, že příběhy jsou více zasazené do současného života a psány moderním jazykem. Tím mohou být pro děti bližší a líbivější. Tyto pohádky nejsou často primárně určené pro vyprávění, ale pouze pro předčítání, tím se výrazně odkloňují od lidové pohádky.

„Skutečná pohádka, pohádka ve své pravé funkci je povídání v kruhu posluchačů. Rodí se z potřeby vypravovat a rozkoše naslouchat.“ Tím, že si můžeme sami cokoli přečíst *„nás zbavuje pralidského puzení sesednout a nechat se ukolébat mluveným slovem. Proto skutečná pohádka žije jenom tam, kde ještě nepřevládlo cářství písma: u dětí a primitivů!“* (Čapek, in Gebhartová, 1987).⁹

POVĚST je kratší, folklorní (předávala se ústní slovesností) literární žánr, který je na rozdíl od pohádky pravdivý. Většinou bývá místně a časově ukotvený. Jako u pohádky nechybí ani fantazijní prvky, ty však bývají vysvětleny logickým a reálným vysvětlením.

Pro předčtenářský věk je pověst náročnějším literárním žánrem. Nevybíráme proto pověsti národní, ale pouze regionální. Tam, kde to dítě dobře zná. S pověstí v mateřské škole je dobré pracovat přímo na místě, kde se děj pověsti údajně odehrával, aby si děti mohly vše osahat a zapamatovat. Národní pověsti by si děti mohly vyložit jako pohádku, a to není cílem pověstí.

BAJKY, příběhy se zvířecím hrdinou, jsou příběhy s poučnou tendencí, kde vystupují zvířata namísto lidí, ale s lidskými vlastnostmi. V bajkách mají určitá zvířata určité lidské charakterové rysy. Například hloupý osel, zlý vlk, vychytralá liška.

⁸STARÁ, Ester. *Koho sežere vlk?: 7 pohádek, jak je znáte i neznáte*. Ilustroval Milan STARÝ. Praha: 65. pole, 2017. Políčko. ISBN 978-80-87506-89-9.

⁹GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Literatura pro děti s ukázkami textů*. Praha: SPN, 1987.

Jak jsem již psala výše, tak zde nacházíme nějaké mravní ponaučení, což je pro děti předškolního věku důležité při tvoření hodnotových, morálních a sociálních pravidel. Zvířecí hrdina je pro dítě po citové stránce blízký, proto určité ponaučení i přijme.

Při práci s knihou Šedík a Bubi, opět od Ester Staré¹⁰, se v mateřské škole děti po přečtení knihy dokázaly do kocoura Šedíka (malý kocou – malé děti) a čepice Bubi natolik vcítit, že začaly zapojovat do svých her i autistického chlapce, kterého předtím pro jeho odlišnost „odstrkovaly“ od svých her.

1.3 ČTENÁŘSKÝ KOUTEK

Čtenářský koutek tak, jak je známý ve světě, ještě není plně rozšířený u nás v České republice. Namísto čtenářských koutků se v českých školách setkáváme spíše s knihovnami, které jsou nebo nejsou přístupné dětem. Abychom dětem přinesli dostatečný prostor pro seznámení se s knihami a nalezení v nich záliby, měli bychom respektovat určitá pravidla, které by měly knihovničky/čtenářské koutky mít.

Jedním z prvních pravidel je prostor, který čtenářský koutek vyžaduje. Neměl by být součástí hracího prostoru, aby se děti mohly na knihy soustředit a přemýšlet. Nejlepší je mít koutek v oddělené místnosti, to ale některé třídy neumožňují, pak je vhodné použít například různé paravány nebo závěsy, aby se prostor opticky rozčlenil. Prostor by měl být útulný a děti by se v něm měly cítit dobře a v bezpečí. K útulnosti nám pomůže vybavení koutku. Měly by se tam nacházet skříňky nebo poličky ve výšce očí dítěte (je to koutek pro děti, nikoliv pro dospělé). Pro pohodlné čtení by se v koutku měla nacházet dětská křesílka, lavičky, či matrace nebo samotný koberec. „*Prohlížení knih na koberci všichni pedagogové nedovolují. Někdo trvá na tom, že kniha patří na stůl.*“ (Laufková, 2020, str. 16)¹¹

Další vzhled místa by měl děti podporovat ve čtenářství. Podporovat je v tom, chtít si vzít knihu a prolistovat si ji, prohlédnout si ji nebo si ji přečíst. V tom nám pomůže další výzdoba. Například namalovaná písmena na zdi, fotografie námi již přečtených knih, se

¹⁰STARÁ, Ester. *Šedík a Bubi*. Ilustroval Milan STARÝ. Praha: Euromedia, 2018. Pikola (Euromedia). ISBN 978-80-7549-597-6.

¹¹LAUFKOVÁ, Veronika. *Čtenářský koutek v mateřské škole s doporučením na kvalitní tituly vydané po roce 1989*. Praha: Univerzita Karlova, pedagogická fakulta, 2020. ISBN 978-80-7603-203-3.

kterými jsme již pracovali. Obrázky s posloupnostmi a mnoho dalšího. Ve čtenářském koutku ovšem nemusí být pouze čtenářský materiál. Mohou zde být zahrnuty veškeré činnosti, které potřebují klid a soustředěnost. Například puzzle, domino, magnetická tabule a na ní různé úkoly, například grafomotorické, na protažení velkých kloubů, správného úchopu psacího náčiní, aktivity, které se dítěti budou hodit po nástupu do školy.

V neposlední řadě se ve čtenářském koutku musí vyskytovat knihy či kvalitní časopisy. Jako učitelé bychom měli dbát na to, abychom dětem poskytovali kvalitní literaturu v přiměřeném rozsahu. Děti v předškolním věku by měly mít ve své volně přístupné knihovničce/koutku maximálně 10 knih, které budou otočené titulní stranou ven. Ve větším počtu a v knihách, které jsou ven otočené bokem se děti neorientují. Kvalitní tituly bychom dětem měli obměňovat podle aktuálního tématu, aby si děti mohly samy nacházet informace, které potřebují.

Jako všechno v mateřské škole, tak i čtenářský koutek by měl mít svá pravidla. Nejlepší způsob pro jejich vytváření je práce s dětmi. Tím, že si je děti samy vymyslí, budou si je více pamatovat a dodržovat. Ztvárnění by mělo být takovým způsobem, aby je pochopil každý, i nově příchozí, který se nepodílel na jejich vymýšlení. Jeden ze vhodných způsobů jsou piktogramy. U nás ve třídě jsme nechali pravidla děti nakreslit vlastní rukou, podle vlastní fantazie. V současné době stačí na pravidlo ukázat prstem a děti hned vědí, které porušily a jak to napravit.

1.4 ČESKÁ NAKLADATELSTVÍ VYDÁVAJÍCÍ DĚTSKOU LITERATURU

Nakladatelství vydávající dětskou literaturu, se na knižním trhu poprvé objevují na počátku 20. století a jsou jeho součástí dodnes. Na českém knižním trhu nalézáme stále více nakladatelů „*se zájmem o dětskou knihu nikoli jako zdroj snadného výdělku, ale především jako nástroj inteligentní zábavy a poučení.*“ (Malý, 2015, str. 87).

Mezi největší zástupce nakladatelství zaměřená na dětskou literaturu patří nakladatelství Albatros, které se na špičce drží už řadu let. Mezi největší produkci Albatrosu patří knihy ze zlatého fondu české literatury pro děti a mládež.

Nakladatelství, která v České republice vydávají dětskou literaturu je nespočet. Některá jsou kvalitní a jiná méně. Já do této práce vybírám pouze výčet těch známějších,

kteřá vydávají kvalitní literaturu pro děti, bývají často nominované na knižní a literární ceny a také je získávají.

1.4.1 NAKLADATELSTVÍ ALBATROS

Nakladatelství Albatros se na českém trhu pohybuje od roku 1949 doposud. Původně se toto známé nakladatelství jmenovalo Státní nakladatelství dětské knihy, a to do roku 1968. Po tomto roce se mění název již na Albatros, nakladatelství pro děti a mládež. Tento název se drží až do roku 1993. Mezi lety 1993–2008 je název pouze Albatros a od roku 2009 do současnosti se nakladatelství jmenuje Albatros Media, a.s.. Prvotním záměrem kolem roku 1950 bylo, že bude mít Státní nakladatelství monopol na vydávání literatury pro děti.

V současné době pod společnost Albatros Media spadá několik dalších nakladatelství. Jsou to například nakladatelství Cooboo, které je zaměřené na knihy pro teenagery. Dále je to nakladatelství XYZ nebo nakladatelství zaměřující se na dospělého čtenáře Albatros Plus.¹²

Klasické nakladatelství Albatros v dnešní době vydává kolem 130 nových knih ročně a celkově za dobu své existence vydalo přes 10 tisíc knih. Hlavními čtenáři jsou děti ve věku od 2 do 12 let. Pro děti má Albatros i několik věnovaných edic, jako například edici Ahoj děti – Dobrou noc, kde se nacházejí knihy ke čtení před spaním a knihy z večerníčků. Edice Obrázkové čtení nám přináší knihy, kde je část textu nahrazena obrázkem, které umí děti „přečíst“. Další zajímavou edicí pro děti je Už vím proč?. V této edici vycházejí knihy jak pro děti od 2 do 4 let, tak i přímo pro předškoláky od 4 do 7 let. Zde děti nacházejí mnoha zajímavých informací pod odklápěcími boxy.¹³

Nakladatelství Albatros je u nás velice oblíbené a úspěšné. To dokazuje i řada ocenění, které od začátku 60 let 20. století získalo, a to nejen na domácím trhu, ale i v zahraničí, například na veletrhu dětské knihy v Bologni. Na domácím trhu to pak jsou ceny, jako Magnesia Litera za knihu Listonoš vítr od básníka Radka Malého. Dále je to řada

---

¹²MALÝ, Radek a Josef NEŠPOR. *Lexikon českých nakladatelství dětské knihy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4503-8.

¹³Albatros - nakladatelství literatury pro děti a mládež | Albatros.cz. *Albatros - nakladatelství literatury pro děti a mládež* | Albatros.cz [online]. Copyright © Albatrosmedia a.s. [cit. 15.05.2021]. Dostupné z: <https://www.albatros.cz/>

cen v literární soutěži Albatrosu, například *Knihy Projekt pes (ten můj)*, který se stal vítězným rukopisem za rok 2016.

1.4.2 65. POLE

Nakladatelství založené roku 2007 a působící do současnosti. 65.Pole vydává naučné knihy i různé životopisy. V neposlední řadě také literaturu pro děti. Pro děti je vymezena jedna edice – Políčko. V současnosti se v této edici nachází již 23 knih.

Mezi autory patří i oceňovaná autorka Ester Stará. Ta za svou knihu *Chrochtík a Kvikalka na cestě za blýskavým prasátkem*, získala 2x 1. místo v ocenění Zlatá stuha a byla zařazena do katalogu Nejlepší knihy dětem 2012/2013. Další kniha s názvem *Aport, Fousku!* byla také vybrána mezi Nejlepší knihy dětem 2020/2021.¹⁴

1.4.3 AXIÓMA PRAHA, S.R.O.

Axióma vzniklo v roce 1990 a vydává knihy určené pouze pro děti „školového“ a mladšího školního věku. Z počátku svou tvorbu zaměřili na omyvatelná leporela, která byla určena těm nejmenším dětem. V současné době se jejich produkce dělí do tří částí a na dvě oblasti. Můžeme si vybírat z kategorií, kde máme na výběr – knihy, leporela a tvořivé sešity. Dále si můžeme vybírat podle věku dítěte, kde je rozdělení na 0-3 roky, 3-6 let a 6-12 let.

Mě nejvíce zaujala právě leporela, která jsou určena pro děti od 1 roku. Většina leporel je zvuková knížka. Ať už jsou to například zvuky jednotlivých zvířat na farmě v leporelu *Na farmě* od Marion Billet, kde je vždy pouze obrázek a jediným textem je název zvířete. Nebo jsou to již složitější leporela, kde se u obrázku nachází již delší příběhový text, jako v leporelu *Krásné narozeniny* od autorů Camilla Reid a Nicola Slater. V tomto leporelu se postupně objevují jednotlivé hudební nástroje, které hrají kousek písně *Hodně štěstí* a na posledním obrázku, oslavě, se spojí všechny již poslechnuté nástroje dohromady a zahrají celou skladbu *Hodně štěstí*.¹⁵

---

¹⁴Nakladatelství 65. pole. *Nakladatelství 65. pole* [online]. Copyright © [cit.16.05.2021]. Dostupné z: <https://www.65pole.cz/>

¹⁵Axióma – Nakladatelství knih pro děti. *Axióma – Nakladatelství knih pro děti* [online]. Copyright © Axióma 2021 [cit. 16.05.2021]. Dostupné z: <https://www.axioma.cz/>

Knihy, které toto nakladatelství nabízí pro děti od 3 do 6 let jsou velice pěkně graficky zpracované a pro děti líbivé. Tvořivé knihy jsou pro šikovné ručičky, kde si můžete poskládat různé věci, či zvířata.

1.4.4 BAOBAB

Baobab je malé, rodinné nakladatelství, které vzniklo v roce 2000 a na trhu se pohybuje dodnes. Nakladatelství se specializuje na vydávání autorských i překladových ilustrovaných knih pro děti a mládež. Oproti jiným nakladatelství si Baobab zakládá na spolupráci s novou generací ilustrátorů a nabízí jim možnost se prosadit. Do jejich týmu ilustrátorů a spisovatelů se řadila i známá Daisy Mrázková, která pod tímto nakladatelstvím zpracovala řadu kvalitních obrazových knih pro děti.

Radek Malý a Josef Nešpor ve svém lexikonu uvádějí několik edic, které toto nakladatelství má. Jsou to jak edice pro dospělé, jako například BigBao nebo Mi.Mo, knihy o dětství určené pro dospělé. Z dětských knih je to Řada do malé kapsy, kde se nacházejí například obrazové knihy.¹⁶

Nakladatelství Baobab získalo i řadu ocenění za své knihy. Ocenění Zlatá stuha za knihu Adam a koleno v roce 2007 od autorky Dagmar Urbánkové. Dále je to ocenění Nejkrásnější kniha roku za knihu Šmalcova abeceda (2005), Kozí příběh (2005), Rostlinopis a 12 hodin s Oscarem (2012). Na veletrhu dětské knihy v Bologni 2016 za knihu To je Praha od Olgy Černé.¹⁷

1.4.5 BĚŽÍLIŠKA

Běžíliška je jedno z novějších nakladatelství, bylo založeno roku 2013, které se hned od svého počátku zařadilo mezi oblíbená a velice oceňovaná nakladatelství v České republice. Zaměřuje se výhradně na tvorbu pro děti a své knihy rozděluje do tří edic. Edice pro nejmenší jsou leporela, dále je to edice Mikroliška, což jsou malé formáty knih například na cesty. A poslední edice je určena pro začínajícího čtenáře a má název UžČtu.

---

¹⁶MALÝ, Radek a Josef NEŠPOR. *Lexikon českých nakladatelství dětské knihy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4503-8.

¹⁷Baobab Books - české ilustrované knihy pro děti | Baobab. *Baobab Books - české ilustrované knihy pro děti* | Baobab [online]. Dostupné: <https://www.baobab-books.net/>

Běžiliška se zaměřuje na kvalitní texty knih a také na kvalitní zpracování po designové stránce. To, že se jim v tomto směru daří je vidět na mnoha oceněních, které každoročně získávají za řadu knih, které vydají. Kniha *Ferdinande!*, která vyšla hned první rok jejich existence, tedy v roce 2013, získala Zlatou stuhu 2014. Další knihou, která získala hned několik ocenění, byla kniha s názvem *Vynálezárium* (2015). Tato kniha získala Zlatou stuhu 2016 ve výtvarné i textové části, dále také vyhrála cenu Magnesia Litera 2016 za literaturu pro děti. Dále je to například kniha *Pozor doktor!* (2018), tato kniha získala jak Zlatou stuhu 2019, tak i cenu Czech Grand Design 2019 za ilustrátora roku. Mnoho dalších ocenění získávají knihy z tohoto nakladatelství každým rokem.¹⁸

1.4.6 CESTA DOMŮ

Cesta domů je organizace, která poskytuje služby lidem, kteří jsou nemocní a těsně před smrtí. Snaží se pomoci jak přímo těmto lidem, tak i jejich rodinám se připravit a vyrovnat s nevyhnutelným. Tato organizace si udělala vlastní malé nakladatelství. „*V jejím repertoáru jsou knihy pro odborníky i lajky, pro nemocné i pečující, pro děti i jejich rodiče.*“ (Laufková, 2020, str. 64.)¹⁹

Jak jsem již psala výše, mají určené publikace přímo pro děti. Některé z těchto knížek můžeme využít i v mateřské škole, například z edice Bludiště. Nacházejí se zde knihy o strachu, samotě, umírání a smrti. Témata, se kterými si rodiče často nevědí rady. Tyto knihy jim v tom mohou pomoci a nejen rodičů, ale i učitelům ve školách a školkách, také dětem a spolužákům, kamarádům.

I tyto knihy se dočkaly řady ocenění. Například je to kniha *Divný brach strach* od autorky Marty Špíkové, ta byla v roce 2015 oceněna v soutěži Nejkrásnější české knihy. Ve stejném roce byla ve stejné soutěži oceněna i kniha *V Betlémě se svítí*. Na Zlatou stuhu 2017 byla nominována kniha *Kocouře, ty se máš, opět* od Marty Špíkové.²⁰

---

¹⁸nakladatelství Běžiliška. *nakladatelství Běžiliška* [online]. Dostupnéz: <https://www.beziliska.cz/>

¹⁹LAUFKOVÁ, Veronika. *Čtenářský koutek v mateřské škole s doporučením na kvalitní tituly vydané po roce 1989*. Praha: Univerzita Karlova, pedagogická fakulta, 2020. ISBN 978-80-7603-203-3.

²⁰Vydané publikace | Cesta domů. *Cesta domů - poskytujeme odbornou péči umírajícím a jejich blízkým* [online]. Dostupnéz: <https://www.cestadomu.cz/nakladatelstvi/publikace?kategorie=43>

1.4.7 EGMONT ČR, S.R.O.

Nakladatelství, které bylo v roce 1878 založeno v Dánsku se k nám, do České republiky, dostalo až v roce 1990. Stalo se součástí koncernu, který propaguje televizní a filmovou produkci, komiksy a hry. Nakladatelství se zaměřuje na překladovou literaturu pro děti a mládež.

V ČR má výhradní právo na vydávání knížek od Walta Disneyho. Dále vydávají hodně knih z původních animovaných a kreslených filmů pro děti. V těchto knížkách se bere zřetel hlavně na obrázky, které bývají dosti nadřazené literárnímu textu.

Egmont nabízí několik edic, jsou to například edice Příručky mladých svišťů, Správná pětka, Děsivé dějiny, Tomáš a jeho přátelé a další. Najdeme zde leporela, která mají klasická témata, Co to je, Zvířata, ale také leporela se zaměřením na W. Disneyho.²¹

Nakladatelství Egmont za dobu své existence (u nás) vydalo přes 2600 knih. Vydává okolo 100 nových titulů ročně a tím se řadíme mezi největší producenty knih pro děti a mládež.

1.4.8 FRAGMENT

Fragment vznikl v roce 1991 pod názvem Jan Eisler – Fragment. Název se změnil roku 2007 na Fragment. Dále se v roce 2014 stává toto nakladatelství součástí mediální skupiny Albatros Media a.s., pod které spadá i samotný Albatros, jak se může dočíst výše v této práci. Nakladatelská činnost se zaměřuje, jak na dětského čtenáře, tak i na čtenáře dospělého. Nabízí se zde hned několik edic. Z dětských jsou to edice jako Čtení pro začínajícího čtenáře, Pohádky od českých autorů. Pro studenty jsou to edice Příprava na přijímací zkoušky, či Učebnice a cvičebnice. Pro dospělé jsou to edice Coolinářka(kuchařky), Hvězda inkoustu.²²

I nakladatelství Fragment má řadu ocenění. Kniha, Jaké je to asi v čudu od Zdeňka Svěráka získala cenu čtenářů v soutěži Magnesia Litera. Zlatou stuhu získala čítanka pro 8.

---

²¹Egmont - OEgmontu. 301 Moved Permanently [online]. Copyright © [cit. 16.05.2021]. Dostupné z: <http://www.egmont.cz/o-nas/o-egmontu/>

²²Fragment | nakladatelství. Fragment | nakladatelství [online]. Copyright ©Albatrosmedia a.s. [cit. 16.05.2021]. Dostupné z: <https://www.fragment.cz/>

ročník od Jiřího Žáčka. Fragment se řadí mezi nakladatelství, které vydávají okolo 100 titulů ročně a řadí se tím k větším nakladatelstvím v české republice.²³

1.4.9 HOST

Nakladatelství Host vzniklo roku 1996 a svou působnost na domácím trhu má dodnes. Původně se nakladatelská činnost věnovala hlavně poezii, dále se věnovalo i próze. V dnešní době má již hojně rozšířenou sekci pro děti a mládež. Do této sekce hojně přispívají svými knihami, jak čeští, tak i zahraniční autoři.

Mezi kvalitní literaturu se řadí například velkoformátová leporela ze série Rok v lese; ve školce; v pohádce; na trhu. V těchto leporelech se děti mohou seznámit, jak to chodí tam a tam během celého roku. Kniha je rozdělena podle každého měsíce v roce, kdy na velké dvoustránce se nachází ono místo, podle názvu.

Dalším kvalitním titulem je například kniha, Kdo roste v parku (2019), ze série, Kdo roste v (v lese). Tato kniha je od ukrajinské výtvarnice Oksana Bula. Tato kniha získala velice prestižní ocenění WhiteRavens 2016.

Další knihou, která získala ocenění WhiteRavens 2014 a i Literární cenu hl. m. Varšavy 2014, je kniha Obejmi mě, prosím. Napsal ji polský spisovatel Przemyslaw Wechterowicz a ilustrovala ji polská výtvarnice Emilia Dziukaková.²⁴

1.4.10 MEANDER

Další nakladatelství, které je tu s námi od 90. let minulého století dodnes. Jedná se o malé nakladatelství, kterému ročně vyjde okolo pěti nových titulů. Vydává knihy pouze pro děti a mládež. Tyto knihy jsou vydávány v několik edicích. Modrý slon, kde vycházejí knižní skvosty, které toto nakladatelství proslavily. Dále je to edice PRO EMU, kde vycházejí knihy v komiksově podobě. Vycházejí zde i zahraniční komiksy, které jsou oceňované. Edice manamana, která dětem představuje biblické příběhy. Pražské legendy, zde získávají děti povědomí o historii svého státu. Nejnovější edicí tohoto nakladatelství je REPOLELO, zde vycházejí známé básně a říkadla pro nejmenší čtenáře ve formě tvrdých leporel.

---

²³MALÝ, Radek a Josef NEŠPOR. *Lexikon českých nakladatelství dětské knihy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4503-8.

²⁴hostbrno.cz - Nakladatelství Host. *hostbrno.cz - Nakladatelství Host* [online]. Copyright © 2018 [cit. 22.05.2021]. Dostupné z: <https://www.hostbrno.cz/>

Knihy bývají často nominované na různé ceny a spousty cen také získávají. Kniha Říkadla pro celý den od Františka Hrubína, získala Zlatou stuhu 2007 za nakladatelský počin. Dále byla kniha Tetovaná teta od Daniely Fischerové nominována na Zlatou stuhu 2016. Kniha Kiko a tajemství papírového motýla, byla nominována na cenu Magnesia Litera 2011.

25

1.4.11 PASEKA

V roce 1989 se nechal Ladislav Horáček inspirovat postavou z Krvavého románu Josefa Váchala k založení nakladatelství Paseka. Původně pod tímto nakladatelstvím vycházela hlavně historická literatura. Postupem času začalo nakladatelství vydávat i poezii a prózu. V současné době vydává i dětskou literaturu.

V té můžeme najít například knihy o Lichožroutech od Pavla Šruta. Lichožrouti získali cenu Magnesia Litera 2009, jako kniha desetiletí. Kniha Lichožrouti získala i 3. místo v ceně ministerstva kultury za nejkrásnější českou knihu roku 2008.²⁶

Další literaturu pro děti můžeme najít v sérii Jaro, Léto, Podzim, Zima, Noc od Susanne Bernerové. Jde o obrázkové knihy. V České republice se prodalo přes 150 000 výtisků z této série. Dále jsou to pro děti krásné pohádkové příběhy od Marie Fischerové-Kvěchové. Celkově patří Paseka mezi středně velké nakladatelství se svými okolo 70 tituly za rok.

1.4.12 PETRKOV

Nakladatelství Petrkov vzniklo až v roce 2010, čímž se řadí mezi mladší a novější nakladatelství, která můžeme na českém trhu nalézt. Název toho nakladatelství je podle jeho zakladatelů. V jejich repertoáru se nachází mnoho několikrát oceňovaných knih, kdy jsou to hlavně knihy výtvarníka a autora Pavla Čecha.

Oceněné knihy jsou: Tajemství ostrova za prkennou ohradou (P. Čech), získala cenu Muriel 2010 za nejlepší původní český komiks. Velké dobrodružství Pepíka Střechy (P. Čech), cena Magnesia Litera 2013 a cena Muriel 2013. Dobrodružství rychlé veveryky – Velký

---

²⁵Meander – Nakladatelství knih pro děti - Meander. *Meander – Nakladatelství knih pro děti - Meander* [online]. Dostupné z: <https://www.meander.cz/>

²⁶Paseka | nakladatelství. *Paseka | nakladatelství* [online]. Dostupné z: <https://www.paseka.cz/>

závod (P. Čech) získal Zlatou Stuhu 2014 za komiks pro děti a mládež. Za komiks A získal Pavel Čech Zlatou Stuhu 2017, dále to bylo ocenění Fabula Rasa 2017 za nejlepší český komiks a byl zařazen do katalogu WhiteRavens 2017.²⁷

1.4.13 PORTÁL

Nakladatelství Portál vzniklo roku 1990. Od svého založení je zaměřeno na rozvoj výchovy dětí a mládeže. Vycházejí zde odborné publikace z oblasti psychologie a pedagogiky. Mimo odborných publikací vydává i literaturu pro děti a mládež.

Portálu vycházejí i měsíčníky, a to Psychologie dnes, Informatorium 3-8 o výchově v mateřské škole. Dále Rodina a škola pro učitele i rodiče. Edice Portálu jsou Rozhovory, kde najdeme rozhovory se skutečnými osobnostmi. Psychologická beletrie, Příběhy a legendy a spirituální témata. V neposlední řadě také Knihy pro děti, které se dále rozdělují na pohádky, první čtení, příběhy, naučnou literaturu nebo nápady a hry.

Pod nakladatelstvím Portál nalezneme i mnoho knih pro děti, které jsou oceněné nebo byly nominované na různá ocenění. Jde například o knihu Dvě pohádky – Jak šlo vejce na vandr 2018 (v ČR), od Mária Rázusová-Martáková a ilustrátora Vladimíra Krále. Tato kniha byla na Slovensku zařazena mezi Nejkrásnější knihy roku 2015. Kniha se nechává pro svůj vzhled inspirovat leporely. Kniha je unikátní tím, že se dá číst z obou stran. Stejně jako první kniha od téže autorky Kůzlátka – pohádka o kůzlátkách, ale těch poslušných. Knihou, která byla nominována na prestižní cenu The Kate Greenaway Medal (literární cena za ilustraci) je Papuchalk Petr (2013) od Petra Horáčka. Kniha, která zaujala mě, se jmenuje Mapy mých pocitů od Bimba Landmann. Kniha popisuje lidské pocity a je určena pro práci s dětmi od věku 4 let.²⁸

1.4.14 SVOJTKA & CO.

Nakladatelství vzniklé roku 1991. ve svém repertoáru má průvodce Lonely Planet, encyklopedie, knihy o hudbě a mnoho dalších žánrů. V neposlední řadě jsou to knihy pro děti. Ty Svojtka řadí do mnoha a mnoha edic. Já do této práce uvedu jen některé, které uvádí i Radek Malý a Josef Nešpor. Jsou to edice jako Knihy pro kluky, Knihy pro holky,

²⁷Petrkov | nakladatelství. *Petrkov* | *nakladatelství* [online]. Dostupnéz: <https://www.petrkov.cz/>

²⁸Hlavní stránka | Nakladatelství Portál. *302 Found* [online]. Copyright © 2021 PORTÁL, s.r.o. [cit. 22.05.2021]. Dostupnéz: <https://nakladatelstvi.portal.cz/nakladatelstvi>

Dinosauři, Hraji si a nezlobím, Leporela zvuková, Leporela s hračkou, encyklopedie leporela. Ty se řadí do série zvané MiniPEDIE.

Mně se velice zalíbila leporela ze série: Co se děje ... (v hmyzích obydlích, v lese, v noci, ...). Jde o tzv. leporela s okénky, kdy se děti mohou podívat na to, co se děje v domě, když už lidé mají spát, nebo jak to vypadá v mraveništi. Další zajímavá leporela, tentokrát s pohyblivými prvky najdeme v sérii Poznáváme svět. Tady si děti mohou třeba postavit jeřáb.²⁹

1.5 SHRNUÍ TEORETICKÉ ČÁSTI

V teoretické části jsem se dotkla témat, jako je historie literatury pro děti. Zjistili jsme, že se dlouhou dobu pohlíželo na dítě jako na malého dospělého. Vidíme zde, kdy se objevily první knihy určené pro děti a jak se formoval název celé literatury pro dětského čtenáře.

Dále se teoretická část zabývá žánry, které jsou vhodné pro dítě. Žánry, kterými by dítě mělo být obklopeno, a se kterými bychom měli pracovat, také je dětem správně předkládat. Na tuto problematiku je zaměřena kapitola čtenářský koutek, kde se dozvídáme užitečné rady o tom, jak by takový koutek měl vypadat a jak by v dětské knihovně měly být knihy uspořádány.

Neméně důležitá je poslední kapitola, která je zaměřena na česká nakladatelství, která se zaměřují na vydávání kvalitní dětské literatury. Jsou zde vytyčeny i konkrétní knihy, které jsou oceňované jak na domácím, tak i na zahraničním trhu.

V teoretické části, jsme se dozvěděli, jak by to mělo vypadat a co by nemělo v knihovničce chybět. Jaká je realita v plzeňských mateřských školách se podíváme v praktické části.

---

²⁹Nakladatelství Svojtka & Co. - Knihy pro děti. *Nakladatelství Svojtka & Co.* [online]. Copyright © [cit. 22.05.2021]. Dostupné z: <https://www.svojtka.cz/shop/kategorie/deti>

2 PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 CÍL A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Cílem mé práce je zjistit, jak jsou dětské knihovničky v plzeňských mateřských školách uspořádány a vybaveny a jak moc se učitelé orientují v nakladatelstvích, která vydávají hlavně kvalitní tituly. Stanovila jsem si následující výzkumné otázky:

V1: Jak jsou vybaveny a uspořádány dětské knihovničky v mateřských školách v Plzni?

V2: Podle jakých kritérií učitelky mateřských škol v Plzni vybírají dětské knihy do dětských knihovniček?

V3: Jaké množství knih se nachází v dětských knihovnách v plzeňských mateřských školách?

V4: Jaká je znalost českých nakladatelství, která jsou zaměřená na vydávání literatury pro dětského čtenáře?

2.2 HYPOTÉZY

Ke stanoveným výzkumným otázkám jsem si stanovila hypotézy:

K otázce V1: **Jak jsou vybaveny, uspořádány a využívány dětské knihovničky v mateřských školách v Plzni?**

H1: Většina plzeňských mateřských škol má na každé třídě knihovnu určenou pro děti. Tato hypotéza byla stanovena na základě vědomí, že kniha je důležitou součástí každého dítěte, a proto by je děti měly mít na očích a k dispozici. Přístup ke knihám je zahrnutý i v RVP PV ve vzdělávací oblasti Dítě a jeho psychika – Jazyk a řeč. Proto také předpokládám, že tato hypotéza bude potvrzena.

H2: Ve většině knihoven plzeňských mateřských škol je zastoupení starších a novějších knih v rovnováze. Tato hypotéza byla stanovena na předpokladu používání a práce, jak s klasickými (staršími) tituly (Pejsek a kočička, Ferda mravenec), tak i s knihami novými, s obrázky líbivými pro dnešní generaci dětí (Gerda – příběh velryby, Milda a Milda).

H3: Většina tříd plzeňských mateřských škol má velkou knihovnu a příruční knihovnu.

Tato hypotéza byla stanovena na základě vědomí, že se děti dokážou orientovat pouze v určitém množství knih tak, aby si dokázaly vybrat to, co si chtějí „číst“.

H4: Většina učitelů nabízí dětem v mateřských školách kdykoliv volný přístup ke knihám v dětské knihovně. Tato hypotéza byla opět stanovena na základě vědomí důležitosti knihy pro dítě. Nikoliv pouze o přítomnosti knihy, ale o využitelnosti knih. Aby si v nich mohly děti listovat a vytvářet si lásku ke knize.

K výzkumné otázce V2: **Podle jakých kritérií učitelky mateřských škol v Plzni vybírají dětské knihy do dětských knihovniček?**

H5: Jedním z nejdůležitějších faktorů pro výběr knihy jsou pro učitele ilustrace v knize. Tato hypotéza byla stanovena na základě zásad práce s knihou s dětmi předškolního věku, kdy děti „čtou“ pomocí obrázků, nikoliv pomocí textu.

K výzkumné otázce V3: **Jaké množství knih se nachází v dětských knihovnách v plzeňských mateřských školách?**

H6: V každé knihovně jedné třídy mateřské školy se nachází alespoň 30 knih. Tato hypotéza byla stanovena na předpokladu, že jsou knihy pro děti obměňovány, a proto je důležité mít dostatek knihy, aby nebyly pro děti okoukané, ale byly stále zajímavé.

K výzkumné otázce V4: **Jaká je znalost českých nakladatelství, která jsou zaměřená na vydávání literatury pro dětského čtenáře?**

H7: Učitelé v MŠ v Plzni mají přehled o současných nakladatelstvích vydávajících kvalitní dětskou literaturu. Tato hypotéza byla stanovena na základě toho, že pokud chci pracovat s kvalitními tituly, musím vědět, jaké nakladatelství mi takovou literaturu nabídne.

2.3 METODOLOGIE

Pro výzkumnou sondu jsem si zvolila kvantitativní přístup s využitím metody dotazníku. Připravila jsem dotazník, který obsahoval 14 otázek. Převážná většina otázek (10) byla uzavřená, kde si respondenti volili jednu z možných odpovědí. Pokud nenašli tu správnou odpověď, měli možnost dopsat vlastní odpověď do kolonky jiná. Dvě otázky v dotazníku byly uzavřené, kde si mohli respondenti volit více odpovědí najednou. V dotazníku se také nachází dvě otevřené otázky, kde psali respondenti své vlastní odpovědi. Tyto otázky se

týkaly otázek, jakého projektu/grantu se škola zúčastnila a znalosti nakladatelství. Dotazník jsem vytvořila v programu Google forms a rozeslala jej e-mailem 396 pedagogickým pracovníkům z plzeňských mateřských škol. Ke zpracování se mi vrátilo 71 dotazníků. To znamená, že návratnost je 17,9 % z celkového množství. Následně jsem odpovědi analyzovala, využila jsem jednoduchou statistickou deskripci. Výsledky jsem zpracovala pro větší přehlednost do grafů (uvádím v příloze II).

2.4 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

2.4.1 JAK JSOU VYBAVENY, USPOŘÁDÁNY A VYUŽÍVÁNY DĚTSKÉ KNIHOVNIČKY V MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH V PLZNI?

Z dotazovaných učitelek mateřských škol 92 % uvedlo, že má na každé třídě umístěnou knihovnu (Graf 1., příloha II.) Děti tudíž mají přístup ke knihám a budují si tak vztah k nim. Vztah pro budoucí práci s nimi, budou vědět, že si knihu mohou vzít, jak pro zábavu, tak i pro získání informací. Pokud máme knihovnu na každé třídě, každý den při ruce, pracujeme s knihami i během řízené činnosti, děti se naučí v nich nacházet právě to, co potřebují a budou se i v knihách lépe orientovat. Zbýlých 8 % uvedlo, že knihovna se nachází pouze v nějakých třídách nebo je jen jedna knihovna pro celou mateřskou školu. Potvrdila se tak hypotéza H1, protože se ukázalo, že **většina plzeňských mateřských škol má na každé třídě knihovnu určenou pro děti.**

Více než polovina respondentů (55 %) odpověděla, že se **nakupují knihy nepravidelně** (Graf 2, příloha II). Spolu s těmito odpověďmi souvisí i odpovědi na následující otázku. Podle toho usuzuji, že učitelky nakupují knihy **podle potřeby**, což bylo nejčastější odpovědí právě na následující otázku. Myslím si, že je to dobré i pro učitele, že se nakoupí nepravidelně, podle potřeby, neboť mají čas na výběr toho pravého. Další odpovědi jsou několikrát za rok. Překvapuje mě, že se najdou i mateřské školy, kde se pravidelně kupují knihy každý měsíc. Myslím si, že knihovny v těchto mateřských školách budou opravdu bohatě zásobené.

Více než polovina respondentů (54 %) si vybírají knihy samy, podle vlastní potřeby (Graf 3, příloha II). Myslím si, že je to tak správně, neboť má učitel možnost si pořídit to co potřebuje, s čím chce pracovat a tehdy, když s tím chce pracovat. V našem případě je to s

knihou. Více jak čtvrtina (32 %) zvolila odpověď, když je zajímavá nabídka. Myslím si, že to je také dobrá odpověď, ale podle mého názoru není dobré čekat jen na to, co nám kdo nabídne. Je potřeba se sám koukat a hledat to, co je vhodné pro nás a naši třídu. Proto je důležité orientovat se v nakladatelstvích a autorech, vědět, kam se podívat po kvalitní dětské literatuře. Celkem 10 % respondentů pořizuje knihy pouze před Vánocemi, jako vánoční dárky, které děti naleznou pod stromkem v jejich třídě. Velice mile mi potěšila odpověď, že se pořizuje kniha dětem na rozloučenou, čímž je opět motivujeme ke čtenářství. Bohužel se najde i taková mateřská škola, kde se kupují knihy do dětské knihovny pouze, když zbydou peníze. Myslím si, že zrovna na kvalitní literatuře pro naše nejmenší by se šetřit nemělo. Jak jsem již psala výše, knihy v předškolním věku jim otevírají bránu do knižního světa i nadále.

Nejvíce respondentů (35 %) odpovědělo, že neví, kolik korun je vyhraněno na nákup knih pro jednu třídu (Graf 4, příloha II). Usuzuji, že je to v souvislosti na předchozí otázku, kdy bylo nejvíce odpovědí, že se knihy kupují podle potřeb učitele. Tudíž, když je potřeba ke kvalitní práci něco koupit, tak se to koupí. Co se týče konkrétních částek vyhraněných na knihy pro jednu třídu, nejvíce odpovědí se objevuje u částky 500–1000 Kč, zde je to celých (21 %). U naší nejvyšší částky, kterou jsem zařadila, tedy více než 3000 Kč odpovědělo pouze (6 %). Naopak, u nejnižší částky, kterou bylo méně než 500 Kč na rok na jednu třídu jsou pouze 4 %. Je skvělé, že převážná většina školek, jejichž učitelé odpověděli na tento dotazník se nebojí investovat peníze do knih. Kvalitní literatura totiž není vždy tou nejlevnější záležitostí, ba je to spíše naopak.

Většina respondentů (77 %) odpověděla, že se na výběru nových knih podílí jak vedení školy, tak i samotné učitelky (Graf 7, příloha II). A dalších 15 % odpovědělo, že si knihy vybírají učitelky pro svou třídu. Myslím si, že je to dobře, neboť každá učitelka zná své děti a ví, co je bude bavit za příběhy a co ne. Pokud vybírá knihy pouze vedení, což odpověděli pouze 3 respondenti, nemusí se vždy trefit do vkusu jednotlivých dětí i následné práce s knihou. To samé platí, když knihu vybírá osoba pověřená vedením školy. Myslím si, že by vždy měla proběhnout debata i s učitelkami daných tříd.

Více jak polovina respondentů (62 %) má **v knihovně vyváženě starší a novější tituly** (Graf 12, příloha II). Můj názor je takový, že je to tak správně. Staršími tituly rozumím o klasické pohádkové příběhy pro děti, jako jsou například Pohádky z pařezové chaloupky

Křemílka a Vochomůrky, která byla vydána v roce 1981. Nebo Povídaní o pejskovi a kočičce, které vyšlo již v roce 1956. Jsou to příběhy, které znají téměř všechny děti, a proto bychom s nimi měli pracovat i v mateřské škole. Naopak novější tituly mají pro současnou dětskou generaci líbivé obrázky a jelikož děti čtou převážně pomocí obrázků, jsou pro ně i tyto knihy velmi přínosné, musíme však koukat na kvalitu. Ne všechny pohádky, kde jsou líbivé obrázky jsou kvalitní. Potvrdila se tak hypotéza H2, protože se ukázalo, že **ve většině plzeňských mateřských škol je zastoupení starších a novějších knih v rovnováze.**

Velice mile mi překvapil fakt, že dohromady 57 učitelů (80 %) mají na svých třídách jak velkou knihovnu, tak i příruční knihovnu pro děti (Graf 13, příloha II). Jak píše v části 1.3 Čtenářský koutek, děti v předškolním věku by měly mít ve své knihovně maximálně 10 knih, aby se v knihovně orientovaly a mohly si vybrat knihu, která je opravdu zajímavá. Proto je skvělé, že takovéto příruční knihovny pro děti jsou poměrně rozsáhlé v plzeňských mateřských školách. Naopak, pouze 9 učitelů (13 %) mají pouze jednu velkou knihovnu, a i když si v ní mohou děti vybírat knihy samostatně, nemohou mít přesný přehled o všech titulech, mezi kterými si mohou vybírat. Sama ze své zkušenosti bych mohla o takové knihovně vyprávět. Mými vlastními zkušenostmi v oblasti této problematiky se budu věnovat v závěru. Potvrdila se tak hypotéza H3, protože se ukázalo, že **většina tříd plzeňských mateřských škol má velkou a příruční knihovnu.**

Je skvělé vidět, že v mnoha školkách si mohou děti brát knihy samostatně kdykoliv během dne (vyjma řízené činnosti) (93 %) (Graf 14, příloha II). Dítě si tím nabývá dojmu, že kniha je jeho parťák a může s ním být kdykoliv, opět se tím buduje pozdější vztah ke knize. A když už ne během celého dne, je skvělé, že si děti mohou dojít pro knihu alespoň předtím, než jdou odpočívat. Pouze 2 učitelky ze 71, které se rozhodly vyplnit můj dotazník, musí děti pobízet k tomu, aby si knihu vzaly. Nejvíce a nemile mě překvapila odpověď, naštěstí jen od jednoho respondenta, kde děti knihovničku vůbec nevyužívají. Mně osobně přijde, že jsou děti o něco ochuzené, o zkušenost s knihou, o to, jak se ke knihám správně chovat, jak se v nich naučit hledat. Potvrdila se tak hypotéza H4, protože se ukázalo, že **většina učitelé nabízí dětem v mateřských školách kdykoliv volný přístup ke knihám v dětské knihovničce.**

Shrneme-li výše uvedené, získáme odpověď na otázku, jak jsou vybaveny, uspořádány a využívány dětské knihovničky. Na základě odpovědí respondentů můžeme

říct, že dětské knihovny v plzeňských mateřských školách jsou většinou vybaveny rovnoměrně staršími i novějšími tituly. Knihy jsou většinou doplňovány průběžně, podle potřeb učitelek, které si samostatně o nákupu nových knih většinou také rozhodují. Mateřské školy se liší ve výši finančních prostředků vynakládaných ročně na nákup nových knih. V mateřských školách se většinou nachází ve třídě jedna velká knihovna a zároveň příruční knihovna, ze které si děti mohou vybírat knihy samostatně. Takřka polovina dotazovaných dokonce knihy v příruční knihovně pro děti pravidelně obměňuje tak, aby děti mohly zkoumat nové knihy a objevovat nové příběhy. Dle mého názoru je to tak správně a toto zjištění mě inspirovalo, abychom si i v mé třídě také udělali dvě knihovny, abychom mohli děti rozvíjet po čtenářské stránce co nejlépe. Ve většině plzeňských mateřských škol si děti mohou knihy brát samostatně během celého dne vyjma řízené činnosti. Je ovšem zajímavé, že 35 % respondentů uvedlo, že si děti mohou brát knihy samostatně i během řízené činnosti.

2.4.2   PODLE JAKÝCH KRITÉRIÍ UČITELKY MATEŘSKÝCH ŠKOL V PLZNI VYBÍRAJÍ DĚTSKÉ KNIHY DO DĚTSKÝCH KNIHOVNIČEK?

Z dotazovaných učitelek mateřských škol 68 ze 71 odpovědělo, že **nejdůležitějším kritériem pro výběr knihy je její téma** (Graf 8, příloha II), a já s tím musím jenom souhlasit. Téma knihy nám musí nějakým způsobem korespondovat s tématem, kterému se věnujeme ve třídě s dětmi. Pomocí knihy můžeme předat dětem to, co jim chceme předat a k tomu je vhodné téma nezbytností. Druhým největším kritériem jsou **ilustrace v knize**. Opět bych volila stejně. Jelikož si děti v předškolním věku nepřečtou, co je v knize napsáno, ilustrace jim pomůže si představit děj. Pomocí ilustrací v knize dokáží děti příběh i samy vyprávět. Rozšiřovat si tím slovní zásobu a procvičovat mluvní projev. Autor knihy je důležitý pro 19 respondentů. Když vím, že nějaký autor píše kvalitní dětskou literaturu, budu předpokládat, že i jeho další počín, bude na výborné úrovni, a že by mohl děti oslovit stejně, jako ten minulý. Přebal knihy je důležitý pouze pro 3 respondenty, já bych se k nim přidala. Mám ráda, když mě kniha na první pohled osloví a tím mi řekne „otevři mě“. Potvrdila se tak hypotéza H5, protože se ukázalo, že **jedním z nejdůležitějších faktorů pro výběr knihy jsou pro učitele ilustrace v knize**.

Nejvíce respondentů, celých 54 odpovědělo, že nové dětské knihy vybírají **na základě osobního dojmu** při prolistování knihou (Graf 9, příloha II). 53 respondentů si nové knihy vybírá **na základě doporučení** od kolegů a z doporučení ze vzdělávacích akcí. Dalším kritériem na základě, kterého vybírají učitelé knihy, je osobní zkušenost s autorem. Toto kritérium je posledním, na základě něhož, si vybírá více než polovina respondentů. Přijde mi velká škoda, že velmi málo respondentů se dívá do edičních plánů vybraných nakladatelství, a ještě méně na základě přehledu oceňovaných knih. Oceňované knihy jsou knihy kvalitní. Obávám se, že kvalita knihy není primárním kritériem při výběru.

Shrneme-li výše uvedené, získáme odpověď na otázku, podle jakých kritérií učitelky mateřských škol v Plzni vybírají dětské knihy do dětských knihovniček. Na základě odpovědí respondentů můžeme říct, že nejdůležitějším kritériem je téma knihy a po tématu jsou to ilustrace v knize. Nejvíce knih si učitelé mateřských knih vyberou na základě osobního dojmu při prolistování knihou, ale také dají na doporučení od kolegů a ze vzdělávacích akcí. Vidíme tedy, že si většina učitelek vybere téma integrovaného bloku a na základě tohoto tématu hledá vhodnou knihu. Namísto toho, abych si vybrala knihu, která dětem předá mnoho znalostí a hodnot a na základě té bych si zvolila téma. Myslím si, že je to díky tomu, že se stále v mnoha mateřských školách plánuje dopředu, a ne podle aktuální situace nebo podle dětí a toho, co by je bavilo a zajímalo.

2.4.3 JAKÉ MNOŽSTVÍ KNIH SE NACHÁZÍ V DĚTSKÝCH KNIHOVNÁCH V PLZEŇSKÝCH MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH?

Nejvíce odpovědí, více jak jedna třetina, má v knihovně 30–50 knih a druhá skoro třetina má více než 50, ale méně než 100 knih v knihovně (Graf 11, příloha II). Myslím si, že je dobře mít knihy na výběr. Kdy nejsme odkázáni pořád na ty samé knihy a můžeme pracovat s tím, co děti ještě neznají a co je pro ně nové. Je však otázkou, jestli se tyto veškeré knihy nacházejí v jedné knihovně, kterou mají děti k dispozici. To by znamenalo, že by se v ní děti nemusely dobře orientovat, nebo zda se z těchto knih vybere pouze pár knih, které se dají do menší, příruční knihovny. Na tuto otázku nám odpoví odpovědi z grafu č. 13. Nalezneme i školky, které mají ve své knihovně méně než 30 knih. V mém dotazníku takto odpovědělo 10 respondentů (14 %). Vyvrátila se tím hypotéza H6, protože se ukázalo, že **pouze 86 % respondentů má v knihovně jedné třídy více jak 30 knih.**

Shrneme-li výše uvedené, získáme odpověď na otázku, jaké množství knih se nachází v dětských knihovnách v plzeňských mateřských školách. Na základě odpovědí respondentů můžeme říct, že ve většině plzeňských mateřských škol se nachází počet knih mezi 30–100 knihami. Dle mého názoru je většinové rozmezí v normě, jak učitelé, tak děti si mohou vybírat z větší možné nabídky knih. Pro děti musíme dbát na to, jak jim knihy předáváme a představujeme.

2.4.4 JAKÁ JE ZNALOST ČESKÝCH NAKLADATELSTVÍ, KTERÁ JSOU ZAMĚŘENÁ NA VYDÁVÁNÍ LITERATURY PRO DĚTSKÉHO ČTENÁŘE?

Moji respondenti znají z nakladatelství na českém trhu převážně nakladatelství Albatros a Portál (Graf 10, příloha II). To jsou naše stálice, které se na českém trhu pohybují již dlouhou dobu. Nakladatelství Portál a Grada vydávají spíše metodické knihy určené pro učitele než pro děti. Dále se na prvních příčkách pohybuje nakladatelství Svojtka. Což je opět zvučné jméno. Bohužel mě nemile překvapil fakt, že málo učitelů zná další kvalitní česká nakladatelství vydávající literaturu pro dětského čtenáře. Například nakladatelství Host, které vydává krásné knihy plné krásných ilustrací, podle kterých se bude každé dítě pohybovat v příběhu bez potřeby textu. Knihy z tohoto nakladatelství na mě zapůsobily tak, že jsem si hned několik knih pro mou práci s dětmi pořídila. Mě osobně velice oslovilo nakladatelství Běžiliška a konkrétně jejich leporela, která jsou zaměřena na ty nejmenší děti. Nejsem si jistá, jestli umíme jako učitelky vyhledat tu nejlepší literaturu pro naše děti, když nemáme přehled, jaká nakladatelství se pohybují na našem domácím trhu a co mají ve své nabídce. To, že většina respondentů se nevyzná v nakladatelstvích je zjevné i na grafu č. 9, kdy pouze 6 respondentů odpovědělo, že nové knihy vybírají na základě edičních plánů vybraných nakladatelství. Ostatní to dělat nemohou, protože česká nakladatelství neznají. Vyvrátila se tím hypotéza H7, protože se ukázalo, že **učitelé v MŠ v Plzni nemají přehled o současných nakladatelstvích vydávajících kvalitní dětskou literaturu.**

Necelá jedna třetina respondentů (30 %) odpověděla, že se jejich mateřská škola účastnila nějakého projektu/grantu v jehož rámci se měli možnost seznámit se se současnou dětskou literaturou (Graf 5, příloha II). Dle mého názoru je to velikánská škoda, že se do takovýchto projektů zapojuje takto malé procento mateřských škol. Učitelé jsou

pak odkázáni pouze na sebe a nemají žádný základ pro to, kde hledat kvalitní literaturu. Nevědí, jak ji poznat. Čím se vlastně taková kvalitní literatura vyznačuje.

Od respondentů, kteří odpověděli, že se nějakého takového projektu účastnili se týkala i následující otázka a to odpovědět, jaký to byl projekt (Graf 6, příloha II). Celkem 11 respondentů, kteří odpověděli, že jejich mateřská škola je/byla zapojena do nějakého projektu, byla zapojena do projektu/kurzu Předčtenářské gramotnost. Mnoho z nich do poznámek poznamenalo, že byli na programu, který vedla Mgr. Eva Koželuhová, Ph.D. Další respondenti byli zapojeni do programu městské knihovny, kde se seznamovali s novými tituly. Dále se mezi odpověďmi často objevují projekty Čteme s babičkou, Čteme dětem nebo Čteme spolu.

Shrneme-li výše uvedené, získáme odpověď na otázku, jaká je znalost českých nakladatelství, která jsou zaměřená na vydávání literatury pro dětského čtenáře. Na základě odpovědí respondentů můžeme říct, že se učitelé mateřských škol neorientují v nabídce nakladatelství na českém trhu, natožpak v nabídce těch kvalitních nakladatelství. Jedním z důvodů, proč to tak je, může být skutečnost, že se velmi malé procento škol zapojuje do projektů, které by učitelky po takové stránce rozvíjely. Usuzuji, že se učitelky v této oblasti ani ne sebevzdělávají. Je to škoda, kvalitní literatury je celá řada, jen vědět, kam se podívat, kde hledat. Dle mého názoru není dobře, že se v nich učitelé neorientují. Učitel mateřské školy by měl mít pojem o kvalitních nakladatelstvích, kam se může podívat a vybrat si tak kvalitní literaturu pro práci s dětmi. Myslím si, že by bylo velmi zajímavé a přínosné rozšířit tuto práci i o kvalitativní výzkum zaměřený na kvalitní tituly v dětských knihovnách plzeňských mateřských škol. Tento výzkum jsme však neměla možnost zrealizovat díky Covid situaci.

ZÁVĚR

Psaní této práce mi přineslo spousty nových znalostí. Na základě získaných znalostí, například o tom, jak by měla vypadat taková knihovnička pro děti předškolního věku, aby pro ně byla přínosná, jsem s kolegyní na své třídě předělala v průběhu zavření školek kvůli covidu 19 celou naši třídu.

Původně děti měly jednu velkou knihovnu, kde se nacházelo kolem 90 knih všeho druhu (Obr. č. 1, 2). Měly jsme pocit, že děti tak mají přístup ke všemu a mohou si tudíž vybrat z velké a rozmanité nabídky. Ale přesně, jak uvádí Laufková (2020), děti se v knihovně neorientovaly a spíše, než si knihy vybíraly, tak knihy tahaly a přehrabovaly se v nich. Rozhodly jsme se, že dětem uděláme intelektuální koutek z místnosti, která je od hlavní herní plochy oddělena, kde máme aktivity a činnosti, na které děti potřebují klid a soustředění. Zařadily jsme sem korálkování ze zažehlovacích korálků, skládání puzzle, skládání slov z magnetických písmen a menší, příruční knihovnu, kde se nachází kolem 10 knih, které mají děti otočené titulní stranou na sebe (Obr. č. 3). Děti si knihy prohlédnou a na základě jejich vlastního rozhodnutí si vyberou, jaká kniha je dnes oslovila nejvíce.

Po této změně se nám neválejí knihy všude a nejsou v takové míře potrhané. A co je nejdůležitější, děti chodí do „korálkovny“ na knihy často a rády. Často si prohlížejí i knihy společně a spolupracují při „čtení“ vymyšlení příběhů (Obr. č. 3).

Celkově si myslím, že práce s knihou by mohla být na lepší úrovni a učitelky a učitelé v mateřských školách by se tomuto tématu měli více věnovat. Aby se znalost kvalitní literatury dostala více do vědomí učitelů. Myslím si, že by bylo dobré, aby se více mateřských škol zapojilo do projektů, které by je s tématem kvalitní knihy seznámily. Je skvělé, že máme knihovny velké a příruční přímo pro děti. Byla jsem se však podívat

v ostatních třídách školky, ve které pracuji a ve většině jsem postrádala čtenářské koutky. Myslím si, že by bylo dobré čtenářské koutky rozšířit do více tříd ve více školkách.

Obrázek č. 1 – Plná knihovna

Obrázek č. 2 – Plná knihovna 2

Obrázek č. 3 – čtenářský/intelektuální koutek

RESUMÉ

Tato bakalářská práce se věnuje problematice dětských knih a knihoven v plzeňských mateřských školách. Skládá se ze dvou částí, teoretické, kde se můžeme seznámit s poznatky, vyčtenými z odborných knih a z internetových stránek jednotlivých nakladatelství, které jsou na domácím trhu řazeny mezi ty kvalitní a oceňované.

Druhá část je praktická, kde se nachází výzkum, který byl prováděn pomocí dotazníku, který byl rozeslán 396 pedagogickým pracovníkům v Plzni. Na konci této části odpovídám na výzkumné otázky. Kde můžeme například zjistit, že se plzeňští učitelé neorientují v nakladatelstvích vydávající dětskou literaturu. Ale také to, že většina školek má jak velkou, tak i příruční knihovnu, která je věnována pouze knížkám, které jsou dětem k dispozici během celého dne, vyjma řízené činnosti.

SUMMARY

This bachelor's thesis deals with the issue of children's books and libraries in Pilsen kindergartens. It consists of two parts, theoretical, where we can get acquainted with the knowledge read from professional books and from the websites of individual publishers, which are on the domestic market among the quality and prized.

The second part is practical, where there is research, which was conducted using a questionnaire, which was sent to 396 teachers in Pilsen. At the end of this section, I answer research questions. Where we can find out, for example, that Pilsen teachers do not find their way around publishing houses publishing children's literature. But also the fact that most kindergartens have both a large and a handy library, which is dedicated only to books that are available to children throughout the day, except for controlled activities.

SEZNAM LITERATURY

ČEŇKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-095-x.

GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Jak a co číst dětem v MŠ: komentovaný výběr literárních textů na základě RVP PV*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-854-8.

GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Literatura pro děti s ukázkami textů*. Praha: SPN, 1987.

CHALOUPKA, Otakar. *Rozvoj dětského čtenářství*. Praha: Albatros, 1982.

JANÁČKOVÁ, Blanka. *Světová literatura pro děti a mládež s texty k interpretaci* [online]. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2008 [cit. 2021-5-8]. ISBN 978-80-7414-050-1.

LAUFKOVÁ, Veronika. *Čtenářský koutek v mateřské škole s doporučením na kvalitní tituly vydané po roce 1989*. Praha: Univerzita Karlova, pedagogická fakulta, 2020. ISBN 978-80-7603-203-3.

MALÝ, Radek a Josef NEŠPOR. *Lexikon českých nakladatelství dětské knihy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4503-8.

MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-x.

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

Albatros - nakladatelství literatury pro děti a mládež | Albatros.cz. *Albatros - nakladatelství literatury pro děti a mládež* | Albatros.cz [online]. Copyright © Albatrosmedia a.s. [cit. 15.05.2021]. Dostupné z: <https://www.albatros.cz/>

Axióma – Nakladatelství knih pro děti. *Axióma – Nakladatelství knih pro děti* [online]. Copyright © Axióma 2021 [cit. 16.05.2021]. Dostupné z: <https://www.axioma.cz/>

Baobab Books - české ilustrované knihy pro děti | Baobab. *Baobab Books - české ilustrované knihy pro děti* | Baobab [online]. Dostupné z: <https://www.baobab-books.net/>

Egmont - OEgmontu. *301 Moved Permanently* [online]. Copyright © [cit. 16.05.2021]. Dostupné z: <http://www.egmont.cz/o-nas/o-egmontu/>

Fragment | nakladatelství. *Fragment* | *nakladatelství* [online]. Copyright © Albatrosmedia a.s. [cit. 16.05.2021]. Dostupné z: <https://www.fragment.cz/>

Hlavní stránka | Nakladatelství Portál. *302 Found* [online]. Copyright © 2021 PORTÁL, s.r.o. [cit. 22.05.2021]. Dostupné z: <https://nakladatelstvi.portal.cz/nakladatelstvi>

hostbrno.cz - Nakladatelství Host. *hostbrno.cz - Nakladatelství Host* [online]. Copyright © 2018 [cit. 22.05.2021]. Dostupné z: <https://www.hostbrno.cz/>

Meander – Nakladatelství knih pro děti - Meander. *Meander – Nakladatelství knih pro děti - Meander* [online]. Dostupné z: <https://www.meander.cz/>

Nakladatelství 65. pole. *Nakladatelství 65. pole* [online]. Copyright © [cit. 16.05.2021]. Dostupné z: <https://www.65pole.cz/>

Nakladatelství Běžiliška. *nakladatelství Běžiliška* [online]. Dostupné z: <https://www.beziliska.cz/>

Nakladatelství Svojtka & Co. - Knihy pro děti. *Nakladatelství Svojtka & Co.* [online]. Copyright © [cit. 22.05.2021]. Dostupné z: <https://www.svojtka.cz/shop/kategorie/deti>

Paseka | nakladatelství. *Paseka* | *nakladatelství* [online]. Dostupné z: <https://www.paseka.cz/>

Petrkov | nakladatelství. *Petrkov | nakladatelství* [online].

Dostupnéz: <https://www.petrkov.cz/>

Vydané publikace | Cesta domů. *Cesta domů – poskytujeme odbornou péči umírajícím a jejich blízkým* [online].

Dostupnéz: <https://www.cestadomu.cz/nakladatelstvi/publikace?kategorie=43>

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ

Obrázek č. 1 – Plná knihovna	32
Obrázek č. 2 – Plná knihovna 2.....	32
Obrázek č. 3 – Čtenářský/intelektuální koutek	32

SEZNAM PŘÍLOH**2.5 PŘÍLOHA I. DOTAZNÍK – ZNĚNÍ OTÁZEK**

1. V naší MŠ je dětská knihovna:
  - a) Jedna společná pro celou MŠ
  - b) Jen v některých třídách
  - c) Umístěna v každé třídě
  - d) Jedna společná, i v každé třídě

2. Jak často se do mateřské školy pořizují knihy do dětských knihovniček?
  - a) Jednou ročně
  - b) Dvakrát ročně
  - c) Třikrát až čtyřikrát ročně
  - d) Jednou měsíčně
  - e) nepravidelně

3. Při jaké příležitosti jsou knihy do mateřské školy pořizovány?
  - a) Na začátku školního roku
  - b) Před vánočními svátky
  - c) Podle potřeb učitele
  - d) Když je zajímavá nabídka
  - e) Jiná ...

4. Kolik korun ročně je přibližně věnováno na nákup knih pro jednu třídu?
  - a) Méně než 500 Kč
  - b) 500 až 1000 Kč
  - c) Více jak 1000 Kč, ale méně než 2000 Kč
  - d) Více jak 2000 Kč, ale méně než 3000 Kč
  - e) Více než 3000 Kč

- f) Nevím
5. Je/byla vaše mateřská škola zapojena do nějakého projektu/grantu, v jehož rámci jste měli možnost seznámit se se současnou dětskou literaturou?
- a) Ano
- b) Ne
6. Pokud byla odpověď na předchozí otázku ANO, uveďte do jakého:
- ...
7. Kdo vybírá nové knihy pro mateřskou školu?
- a) Vedení školy
- b) Osoba pověřená vedením školy
- c) Učitelky pro svou třídu
- d) Vedení školy i učitelky
8. Uveďte, jaká kritéria hrají největší roli při výběru knihy: (možnost více odpovědí)
- a) Téma knihy
- b) Žánr knihy
- c) Autor knihy
- d) Ilustrace v knize
- e) Přebal knihy
- f) Jiná ...
9. Nové dětské knihy vybírám na základě: (možnost více odpovědí)
- a) Osobní zkušenost s autorem
- b) Doporučení od rodičů
- c) Doporučení od kolegů
- d) Doporučení ze vzdělávacích akcí
- e) Z doporučení sociálních skupin zaměřených na dětskou literaturu

- f) Na základě přehledu oceněných knih
- g) Z edičních plánů vybraných nakladatelství
- h) Z reklamy
- i) Z osobního dojmu při prolistování knihou
- j) Nabídka obchodního zástupce
- k) Jiná ...

10. Uveďte nějaká nakladatelství věnující se tvorbě pro děti, která máte v oblibě:

...

11. Kolik knih se přibližně nachází v dětské knihovně jedné třídy?

- a) Méně než 30 knih
- b) 30 až 50 knih
- c) Více než 50 a méně než 100 knih
- d) Více jak 100 knih

12. Nacházejí se v dětské knihovničce tituly:

- a) Převážně tituly vydané v letech (1950-1990)
- b) Převážně tituly vydané v letech (1990-2010)
- c) Převážně tituly vydané po roce 2010
- d) Zastoupení starších a novějších knih je rovnoměrné
- e) neodhadnu

13. Jaké je uspořádání dětské knihovničky?

- a) Knihy jsou v jedné velké knihovně, kde si děti vybírají knihy samostatně
- b) Knihy jsou v jedné velké knihovně, kde si děti vybírají knihy s dovořením učitelky
- c) Část knih je ve velké knihovně a část v příruční, kde si děti vybírají samostatně
- d) Část knih je ve velké knihovně a část v příruční, kde se dětem obměňují a kde si je vybírají samostatně

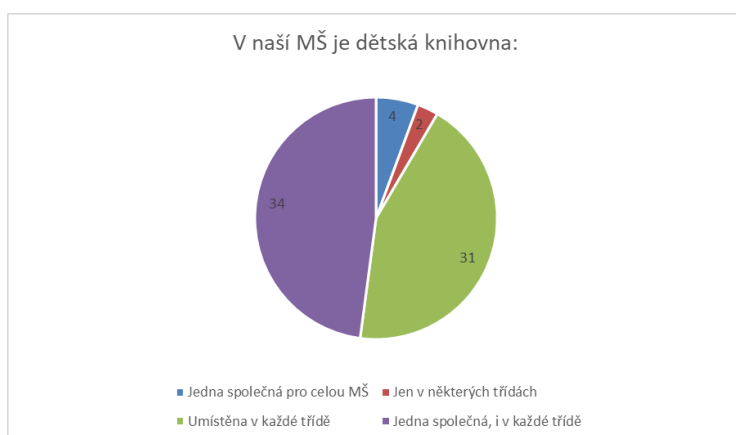

e) Jiná ...

14. Jaká je využívanost knihovničky dětmi?

- a) Kdykoliv během dne si děti berou samostatně knihy
- b) Kdykoliv během dne vyjma řízené činnosti si děti berou samostatně knihy
- c) Děti si knihy berou v určeném čase (například před spaním)
- d) Děti si knihy berou, pokud jsou k tomu pobízeni učitelkou
- e) Děti knihovničku nevyužívají
- f) Jiná ...

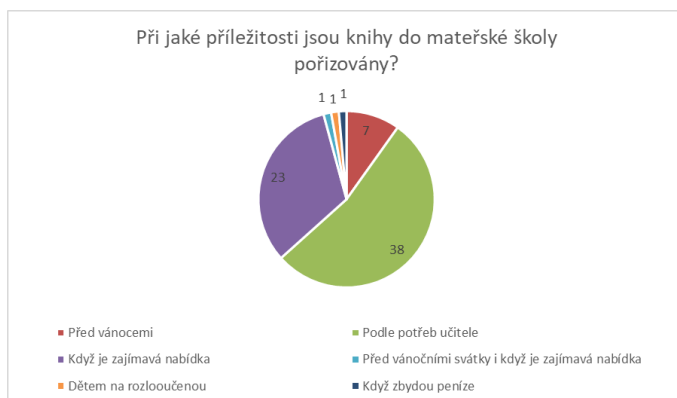
2.6 PŘÍLOHA II. GRAFICKÉ ZOBRAZENÍ VÝSLEDKŮ ŠETŘENÍ

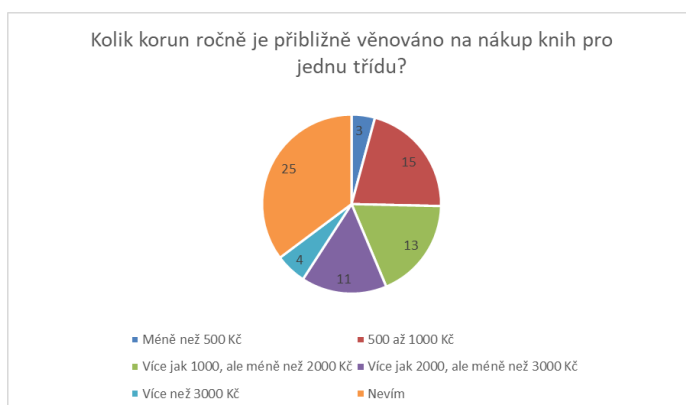
Graf č. 1 – Umístění dětské knihovny v MŠ. V grafu č. 1 jsem se respondentů dotazovala na umístění dětských knihoven v jejich mateřské škole. V grafu můžeme vidět, že jednu společnou knihovnu mají pouze 4 z respondentů, to činí 6 % z celkových odpovědí. Pouze 2 respondenti vybrali odpověď jen v některých třídách což jsou pouze 2 %. Poslední dvě možnosti jsou poměrně vyvážené. Knihovnu umístěnou v každé třídě má 31 respondentů, tudíž 44 % a jednu společnou, i v každé třídě má 34 respondentů, což odpovídá 48 % z celkových odpovědí.

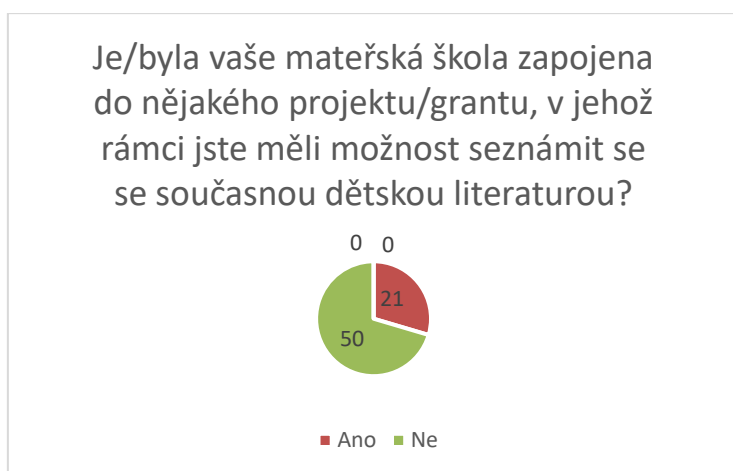
Graf č. 2 – Častost nákupu knih do dětských knihoven V grafu č. 2 jsem se respondentů dotazovala na to, jak často se nakupují dětské knihy do dětských knihoven. Jednou ročně, tak zněla odpověď 7 respondentů (10 %). Celkem 8 (11 %) respondentů odpovědělo, že knihy se nakupují dvakrát ročně. Třikrát až čtyřikrát ročně odpovědělo 14 respondentů (20 %). Nejčastější nákup, tudíž jednou měsíčně byla odpověď pro 3 z respondentů (4 %). Nejvíce odpovědí se nachází v kolonce nepravidelně, celých 39 odpovědí (55 %).

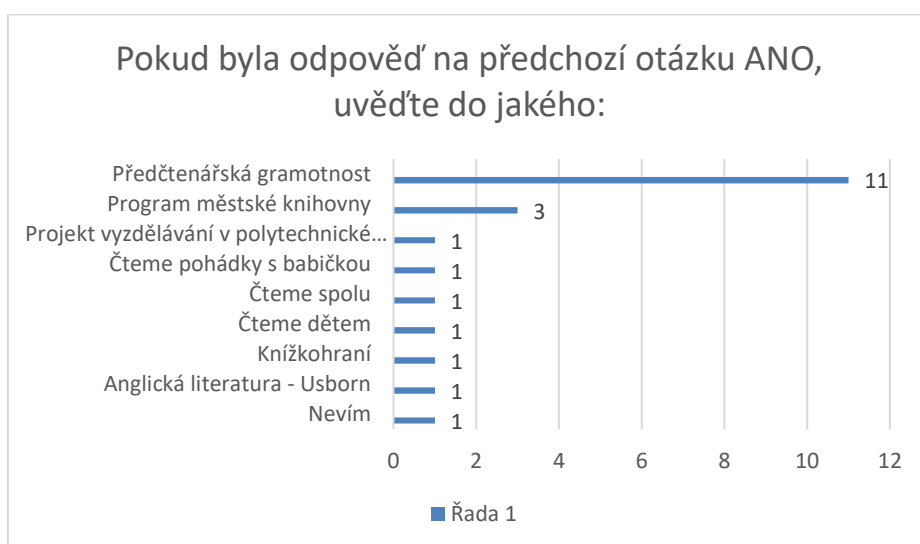
Graf č. 3 – Kdy se nakupují knihy do dětské knihovny V grafu č. 3 nás zajímají odpovědi na otázku, kdy a při jaké příležitosti jsou knihy do školky, do knihovny pro děti pořizovány. Nejvíce respondentů odpovědělo, že podle potřeb učitele, celkem to je 38 odpovědí (54 %). Druhá nejčastější odpověď je, když je zajímavá nabídka, takto odpovědělo 23 respondentů (32 %). Na třetím místě je to odpověď před Vánoce, tady odpovědělo 7 respondentů (10 %). Po jedné odpovědi, tudíž po jednom procentu je to kombinovaná odpověď před vánočními svátky i když je zajímavá nabídka, dále je to odpověď dětem na rozloučenou a když zbydou peníze.

Graf č. 4 – Kolik peněz je věnováno na nákup knih. Na grafu č. 4 můžeme vidět, že většina respondentů odpověděla, že neví, jaký je rozpočet na jeden rok pro jednu třídu. Konkrétně to je 25 respondentů (35 %). Méně než 500 Kč mají 3 z respondentů, to činí 4 %. 500 až 1000 Kč má na jednu třídu na jeden rok 15 respondentů (21 %). Pro více jak 1000, ale méně než 2000 Kč se v grafu nachází 13 odpovědí (18 %). Více jak 2000, ale méně než 3000 Kč odpovědělo 11 dotazovaných (15 %). Pro naši nejvyšší sumu, tedy více jak 3000 Kč jsou jen 4 odpovědi (6 %).

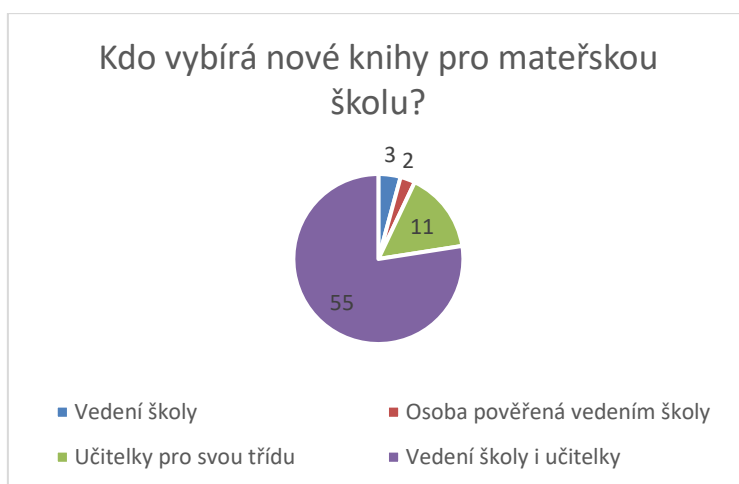

Graf č. 5 – Zapojení do projektu/grantu. V grafu č. 5 můžeme vidět odpovědi na otázku ohledně projektů nebo grantů se zaměřením na dětskou literaturu. 50 dotazovaných odpovědělo, že jejich škola do žádného takového projektu zapojena není. Je to 70 %. Pouze 21 z dotazovaných odpovědělo, že je nebo byla jejich mateřská škola zapojena do projektu. Je to pouze 30 %.

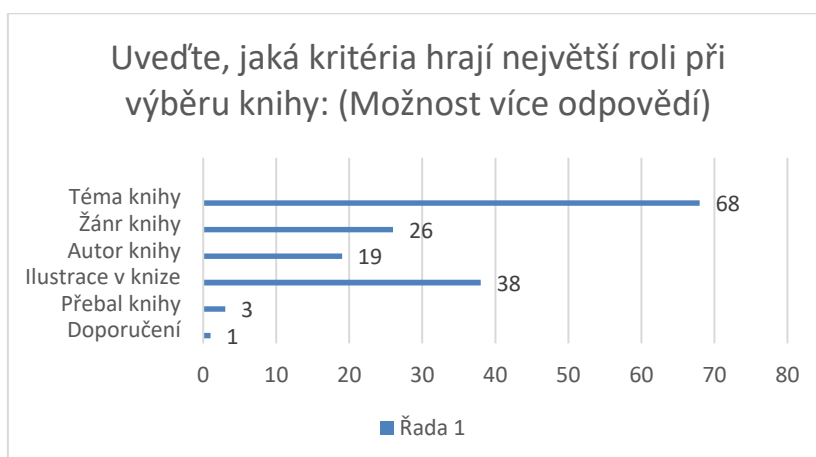
Graf č. 6 – Doplnění ke grafu č. 5

Graf č. 6 je vlastně doplňujícím grafem ke grafu č. 5. Tedy, pokud byla odpověď na otázku č. 5 ANO, napište, do jakého projektu či grantu. Jelikož na otázku č. 5 odpovědělo ANO pouze 21 dotazovaných, máme v tomto grafu pouze 21 odpovědí. Do projektu Předčtenářská gramotnost je nebo bylo zapojeno celkem 11 respondentů. Do programu městské knihovny je nebo byli zapojeni tři respondenti. A po jedné odpovědi jsou projekty jako vzdělávání v polytechnické výchově, čteme pohádky s babičkou, čteme spolu, čteme dětem, knížkohraní, Anglická literatura – Usborn a jeden respondent odpověděl, že neví, jak se jmenoval projekt, do kterého byla jeho mateřská škola zapojena.

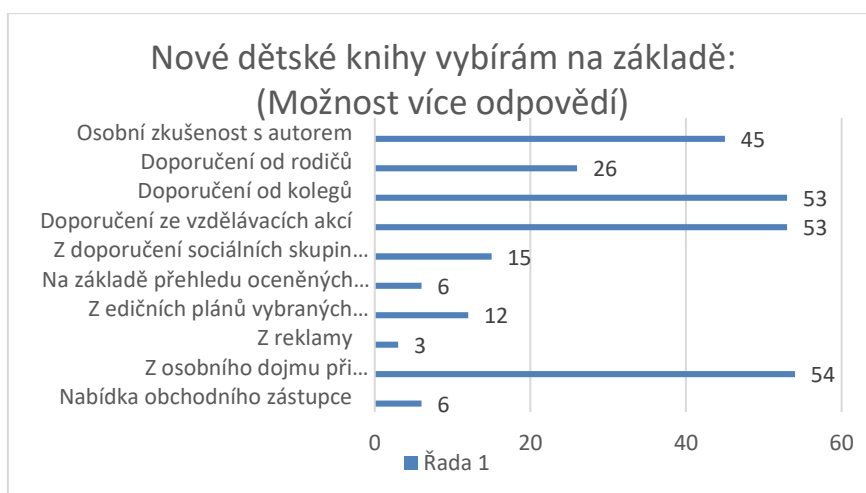
Graf č. 7 – Kdo vybírá knihy

V grafu č. 7 můžeme vidět, kdo vybírá knihy pro mateřskou školu. Nejvíce respondentů odpovědělo, že se na výběru knih podílejí vedení školy i samotné učitelky. Takto odpovědělo 55 respondentů (77 %). Celkem 11 respondentů odpovědělo, že knihy vybírají učitelky pro svou třídu, to činí 15 %. 3 (4 %) odpovědi dostala odpověď, že knihy vybírá pouze vedení školy. Osoba pověřená vedením školky vybírá knihy ve školce či školkách, kde učí 2 respondenti (3 %).

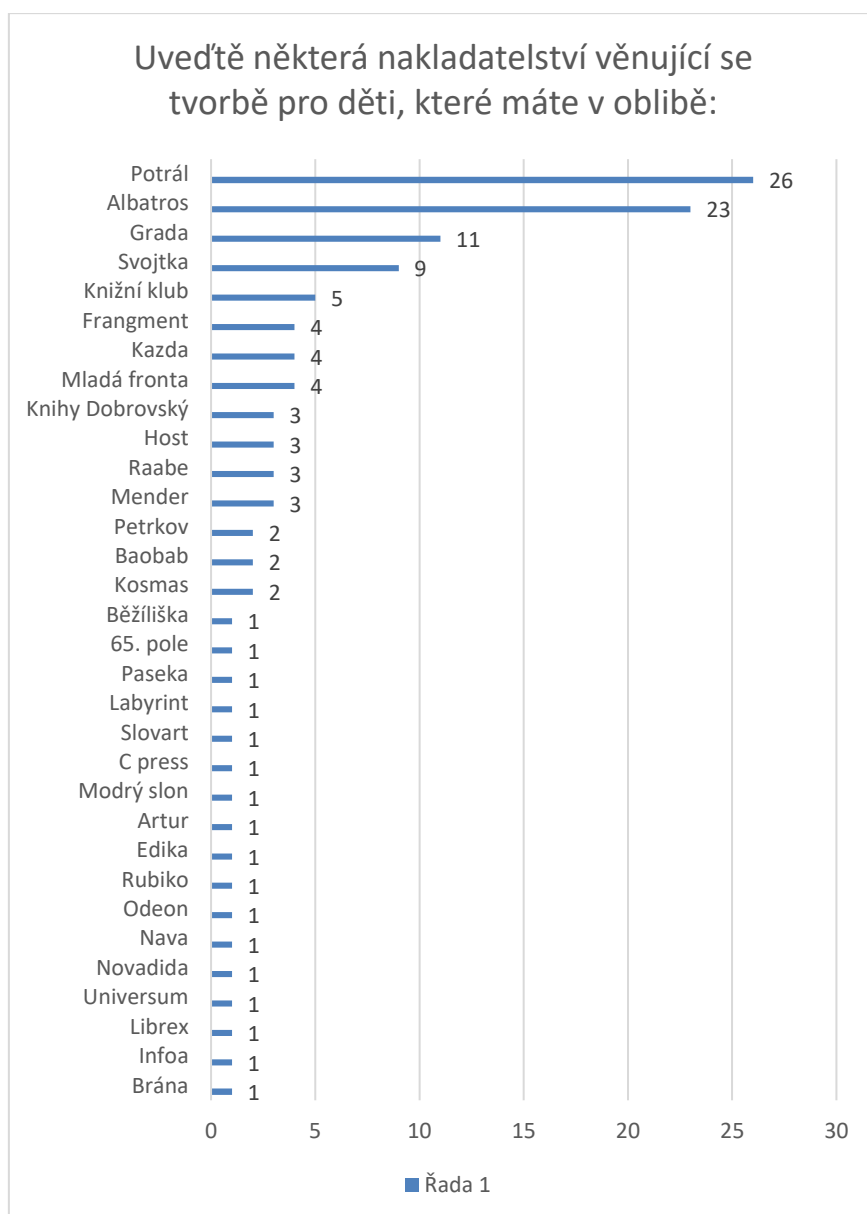
Graf č. 8 – Kritéria pro výběr knih

Jaká kritéria hrají největší roli při výběru knih pro děti, to je to, co nám znázorňuje graf č. 8. Byla to jedna z otázek, kde si mohli respondenti vybrat hned několik možných odpovědí. 68 respondentů si vybralo mezi největší kritéria téma knihy. Žánr knihy je důležitým kritériem pro 26 dotazovaných. Autor knihy je důležitý pro 19 respondentů. Celkem 38 respondentů odpovědělo, že dalším důležitým kritériem jsou ilustrace v knize. Přebal knihy není takovým mocným kritériem, pro tuto odpověď odpověděli pouze 3 respondenti. 1 respondent odpověděl, že i doporučení je důležitým kritériem.

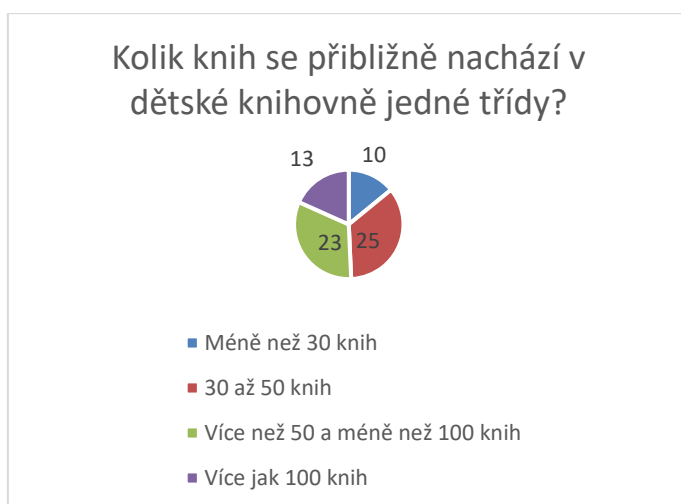
Graf č. 9 – Na základě čeho, vybírám knihy

Další otázkou, kde si mohly respondenti vybrat z několika možných odpovědí, byla i otázka, kterou znázorňuje graf č. 9., kdy si respondenti měli vybrat, na základě čeho, vybírají dětské knihy. 54 odpovědí získal osobní dojem při prolistování knihou. 53 odpovědí získala odpověď doporučení od kolegů a doporučení ze vzdělávacích akcí. Další odpověď, která měla mnoho hlasů je osobní zkušenost s autorem, tuto odpověď zakliklo celkem 45 odpovídajících. Na doporučení od rodičů dá celkem 26 respondentů. Již menší počet hlasů dostala odpověď, že vybírám z doporučení sociálních skupin zaměřených na dětskou literaturu, 15 odpovědí. 12 odpovědí jsou pro ediční plány vybraných nakladatelství. 6 respondentů vybírá na základě přehledu oceňovaných knih a z nabídky obchodního zástupce. Pouze 3 respondenti si vybírají i z reklamy.

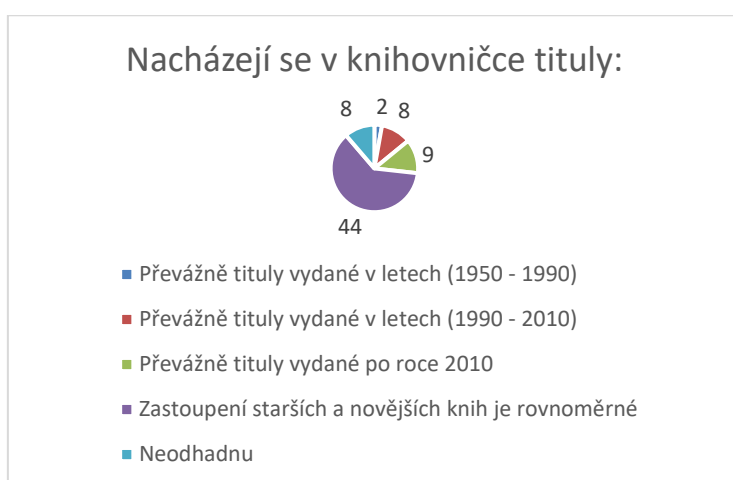
Graf č. 10 – Oblíbená nakladatelství věnující se literatuře pro děti

Nakladatelství věnující se literatuře pro děti, která naši respondenti znají a mají je v oblibě, to můžeme vidět v grafu č. 10. Nakladatelství Portál, toto nakladatelství znají a mají ho jako oblíbené celkem 26 z respondentů. 23 z nich znají i nakladatelství Albatros. Grada, ta je známá pro 11 respondentů. Nakladatelství Svojtka má v oblibě 9 respondentů. Pouze 5 z dotazovaných mají v oblibě Knižní klub. Frangment, Kazda a Mladá fronta jsou oblíbení a známé pro 4 respondenty.

Graf č. 11 – Množství knih v knihovně

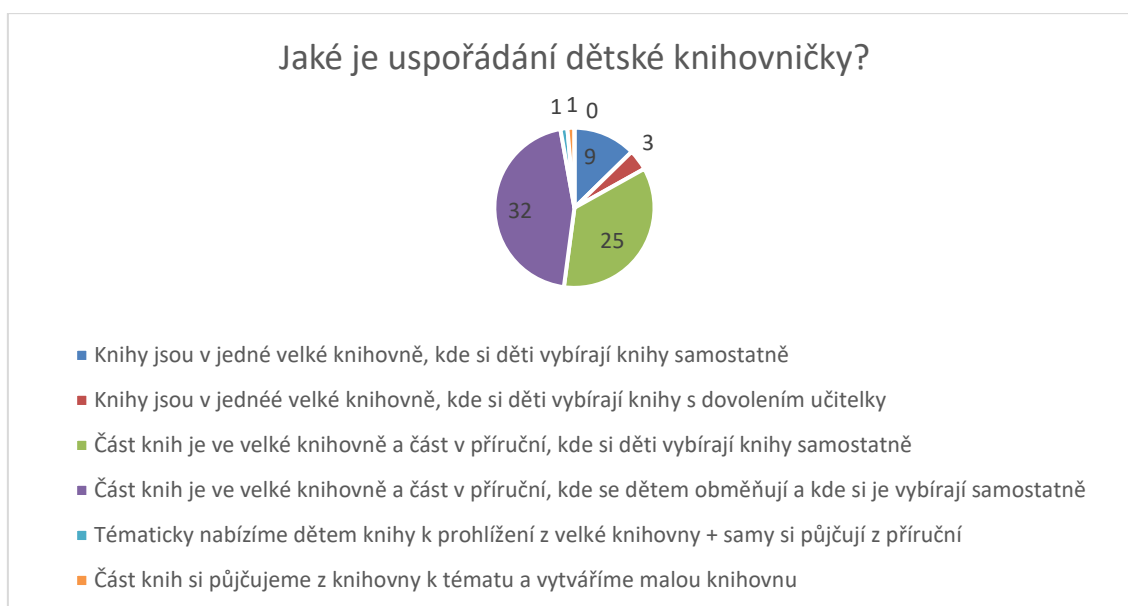
Graf č. 11 nám znázorňuje, jaké množství knih se nachází v knihovnách mých respondentů. Nejvíce učitelů, což bylo 25 (35 %) odpovědělo, že se v jejich knihovně nachází 30 až 50 knih. téměř totožný počet, konkrétně 23 (32 %) odpovědělo, že se v jejich knihovně nachází více než 50 a méně než 100 knih. Ve 13 knihovnách (18 %) se nachází více jak 100 knih a v skoro v totožném počtu, tedy 10 ohlasů (14 %) je i pro méně než 30 knih.

Graf č. 12 – Stáří knih v knihovně

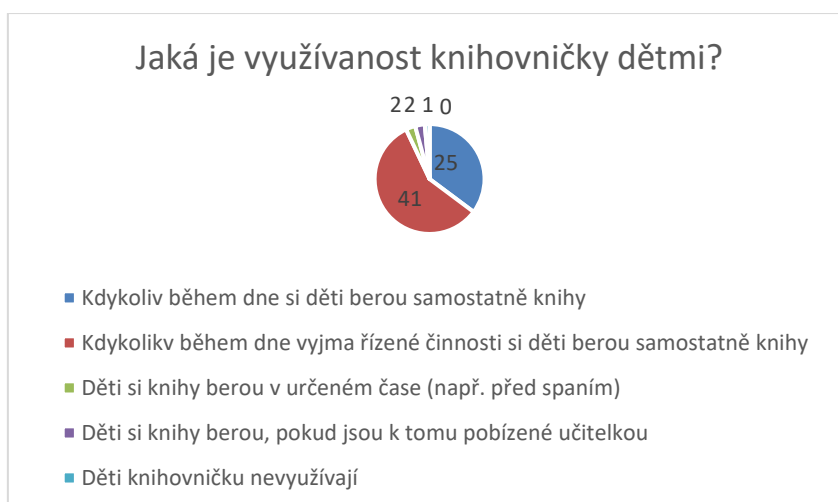
V grafu č. 12 můžeme vidět, že nejvíce respondentů odpovědělo, že mají zastoupení starších i novějších titulů v rovnováze, odpovědělo to přesně 44 respondentů (62 %). Celkem 9 učitelů (13 %) má převládající tituly vydané po roce 2010. Následují dvě naprosto vyrovnané odpovědi, 8 respondentů (11 %) neodhadne a 8 respondentů (11 %) má knihy vydané hlavně mezi lety 1990–2010. Nejstarší tituly, které byly do mého dotazníku zahrnuty jsou mezi léty 1950-1990, takto odpověděli 2 respondenti (3 %).

Graf č. 13 – Uspořádání knih v knihovně

Jaké je uspořádání dětské knihovničky, jak si mohou děti knihy a brát či nikoliv, to nám ukazuje graf č. 13. 32 respondentů (45 %) odpovědělo, že mají část knih ve velké knihovně a část v příruční, kde se dětem obměňují a vybírají si samostatně. Další odpověď, kde se objevilo mnoho odpovědí, přesně 25 odpovědí (35 %) má část knih ve velké knihovně a část v příruční, kde si děti vybírají samostatně. Celkem 9 respondentů (13 %) odpovědělo, že jsou knihy v jedné velké knihovně, kde si děti vybírají samostatně. V jedné velké knihovně, kde si děti vybírají knihy po dovoření učitelky, tak to mají 3 respondenti (4 %). Po jedné odpovědi (1 %) mají odpovědi, tematicky nabízíme dětem knihy z velké knihovny a samy si děti půjčují knihy z příruční a odpověď, kdy si část knih půjčují z knihovny a vytvářejí tak malou knihovnu.

Graf č. 14 – Využívanost knihovny dětmi

Graf č. 14 nám ukazuje, že nejvíce hlasů dostala odpověď, že si děti kdykoliv během dne vyjma řízené činnosti berou samostatně knihy, odpovědělo tak 41 respondentů (58 %). Přesně 25 respondentů

(35 %) odpovědělo, že si děti kdykoliv během dne berou samostatně knihy. Odpověď, že si děti knihy berou v určeném čase (před spaním, ...) vybrali 2 respondenti (3 %). A stejný počet respondentů odpověděl, že si děti berou knihy, pokud jsou k tomu pobízené učitelkou. Pouze jeden (1 %) z dotazovaných odpověděl, že děti knihovničku nevyužívají.